יודישע אילוסטרירטע צייטונג

Żydowska gazeta illustrowana

Wychodzi każdego piątku.

Prenumerata wynosi: Rocznie 10 K. = 5 Rbs. Półrocznie 5 K. = 2.50 Rbs. Kwartalnie K 2.75 = 1.50 Rbs

Pojedynczy egzemplarz 20 h. = 10 Kop.

Redakcya i Administracya: Kraków, Grodzka 62.

Jüdische Illustrierte Zeitung

ערשיינט יעדען פרייטאג.

אבאנאמענטס־פרייז: יעהרליך: 10 קראָנען, — 5 רובל. האלביעהריג 5 קראָנען — 2.50 רובל. פיערטעל יעהרליך 2,75 קראָנען, — 1,50 רובל.

איינצעלנע נומער 20 העללער — 10 קאפּ.

אין אנדערע לענדער: יעהרליך 16 פראנק, האלביעהריג 7,50 פיערטעליעהריג 4 פראנק.

רעדאקציאן און אדמיניסטראציאן: קראקא גראָדזקאגאסע 62. טעלעפאן נר׳ 412. פאסטשפארקאסען־קאנטא נר׳ 57,341.

הויפטפערטרעטונג פאר רוסלאנד: י. מערעצקי, ווארשא, מיראַוואַ נר׳ 12 פיליע אין לאדז: פרזעיאזד נר׳ 16.

הויפטפערטרעטונג פאר רומעניען: דאוויד הערצבערג, יאס, סטר. סאראריע נר׳ 151.

דער קאיזער אים פרעסבורגער „געטא".

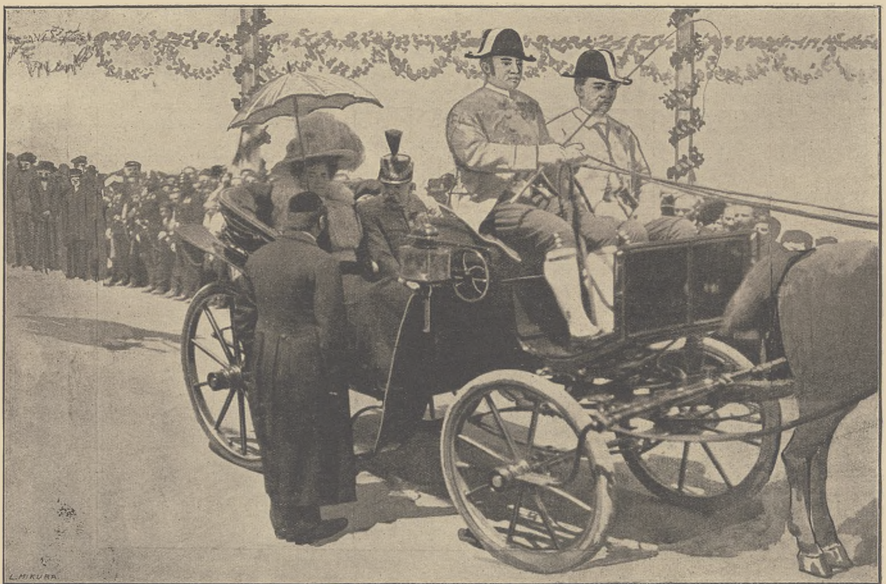

דער קאַזער אם פרעסבורגער „געטאָ": דער קאיזער שפריכט מיט דעם פרעסבורגער אבערראַבינער ר׳ עקיבא שרייבער.

אינהאלט: עקספלאָזיע פון פולווערטהורם ביי קראקא – דער נעהיימניספולער טוידט פון דר. לעוויצקי – דער ענגלישער קעניג אלס ויענער – גענעראל שטעסעל בעפרייט – יובילעאום פון דר. קאַנטאר – אַריסטאָקראַט און מיליאָנערין – דער נייער דומא־דעפוטאַט פון ווארשא – א אויערבאך־דענקמאל – ארץ־נהרים פאר יודען – פערגאמענט׳ס טוידט–דיזעל ציווישען רייכסראטהאבגעאָרדנעטע א. ז. וו.

דער קאיזער אים פרעס־בורגער „גהעטא“.

פארינען זאנטאג איז אין פרעסבורג ערעפענט געווארען דאס סט. עליזאבעטה־קינדערהיים, צום אנדענקען אן די זעלינע קאיזערין עליזאבעטה.

דער קאיזער איז געפאה־ען קיין פרעסבורג, די ערעפנונג פערזענליך פארצונעהמען און די גאנצע בעפעל־קערונג האט דעם מאנא־ך בעגריסט מיט גרויסע אוואציעס.

דאס קינדערהיים געפינט זיך אין א היסטא־יש הויז! דא־ט זענען פאר מעהר ווי 130 יאהר, נאכ־עם ווי קאיזער יאזעף האט א־ויסגעגעבען זיין בעריהמטעס טאלעראנץ־עדיקט, די פערטרעטער פון אלע 4 קאנפעסיאנען (קאטוילקען, גריעכיש־ארטהאדאקסע, פראטעסטאנטען, און יודען) צוזאמענגעקומען צו א בעראטהונג וועגען שטעדטישע ענינים. און צום ערשטען מאל זענען די פערטרעטער פון אלע בירגער געזעסען ביי איין טיש און האבען פ־יעדליך בעראטהען צווישען זיך.

צו דער ע־עפנונג פון דעם קינדערהיים האט דער קאיזער געברויכט דורכפאהרען די שטראסען פון דעם יודישען גהעטא אין פרעסבורג. דיעזע גאסען זענען זעהר שמאל און האלפערדיג און ס׳האט געקאסט פיעל א־בייט, ביז מען האט זיי געקענט א ביסעל אויסבעסערן, דער קאיזער זאל קענען דורכפאהרען.

די פערטרעטער פון דער יודישער געמיינדע האבען זיך געזעגנדעט מיט דער ביטע, אז אים פעסטפראגראם זאל אויך אויפגענומען ווער־ען די בעגריסונג פונ׳ם קאיזער דורך דעם יודישען געמיינדע־פא־שטאנד פאר דער גרויסער שוהל. די געמיינדע האט לכתחילה געמאכט שוועריגקייטען, בעהויפטענדיג, אז די גאס איז זעהר שמאל און דער קאיזערליכער וואגען קאן דארט נישט בלייבען שטעהען.

שפעטער אבער האט מען דאס בעוויליגט און דער קאיזער איז ביים פאר ביי־פאהרען שטעהען געבליעבען נעבען דער שוהל, וואו דער פארשטאנד האט איהם בעגריסט און דער אבעראבינער הרה״ג ר׳ עקיבא שרייבער, אן אוראייניקעל פונ׳ם חתם־סופר און א אייניקעל פונ׳ם „כתב־סופר“, האט געמאכט די ברכה „ברוך שחלק מכבודו“.

דער קאיזער האט מיט דעם ראבינער זעהר פריינדליך געשפראכען און איהם אויסגעפרעגט איבער די צושטענדע אין דער יודישער קהלה.

אונזער אילוסטראציע אין היינטיגען נומער שטעלט פאר דעם מאמענט, ווען דער ראבינער שרייבער שטעהט פאר דעם קאיזער.

שרעקליכע שיפסעקספלאזיע: דאס אונטערזעעבאט „פאקא“ פליעהט אין דער לופט דורך א דינאמיט־עקספלאזיע אים האפען פון נעאפעל.

שרעקליכע שיפס־עקספלאזיע.

אים האפען פון נעאפעל (איטאליען) איז פאר צוויי וואכען פארגעקומען א שרעקליכע עקספלאזיע אויף א אונטערזעע־באאט, וועלכעס האט געפא־דער־ט עטליכע מענשליכע קרבנות.

דאס אונטערזעע־באאט „פאקא“ איז געשטאנען אים האפען, אנגעגרייט אבצופאהרען, די גאנצע מאנשאפט איז שוין געווען דארויף פערזאמעלט.

פלוצים הערט זיך א פורכטבא־ער קראך און דאס גאנצע שיף, מיט אלע דארויף אנוועזענדע מענשען פליעהט אין דער לופט.

אים פולווער־מאגאזין האט זיך געפונען א גרויסע מענגע דינאמיט, וועלכעס איז דורך א נישט־בעקאנטער אורזאכע עקספלאדירט. די קראפט פון דער עקספלאזיע איז געווען אזוי גרויס, אז אין די הייזער נאהענט פונ׳ם האפען זענען פאסט איבעראל די שויבען צערבראכען געווארען און די גאנצע אומגעגענד האט געציטערט ווי ביי א שרעקליכען ערדציטער־ניש.

פון דער גאנצער מאנשאפט, וואס האט זיך געפונען אויפ׳ן שיף, איז קיין איינציגער געבליעבען לעבען. דאס שיף אליין איז צעריסען געוואָרען אויף שטיקער און ס׳איז דאפון קיין שריד ופליט נישט איבערגעבליעבען.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אריגינעל בילד, פארשטעלענדיג דעם מאמענט, ווען דאס שיף פליעהט אין דער לופט דורך דער שרעקליכער עקספלאזיע.

פולווער־עקספלאזיע אין קראקא.

שבת ארום 6 א זייגער פארנאכט איז אין קראקא אין אומגעגענד אויסגעבראכען א גרויס געוויטער. א שלאקס־רעגען מיט דונערן און בליצען.

פלוצים, קענען האלב 8 אבענדס דערהערט זיך א שרעקליכער קראך, ווי ביי א ערדציטערניש. אין זעהר פיעל הייזער זענען די טהירען אויפגעריסען און די שויבען אויסגעשלאגען געווארען.

אין אלע דיעזע הייזער האט מען געמיינט, אז דער דונער האט דא איינגעשלאגען און מאסען מענשען האבען זיך אומגעשטעלט, זעהען וואס ס׳איז געשעהען.

באלד אבער איז מען געוואהר געווארען דעם אמת. א דונער האט איינגעשלאגען אין איינעם פון די 4 פול־

בעקוועמע אייזענבאהן־רייזען: אייזענבאהנוואגאנם מיט טעלעפאן, שרייבמאשינען, עטצ. אין אמעריקא.

ווייסראטה-אבגעארדנעטער דר. שמרויכער, וועלכער איז ערנאנט געווארען צום עהרענבירגער פון טשערנאוויטץ

זוער־מאגאזינען, וואס ליעגען אין וואלא־רוחאצקא, אויפ'ן וועג פון פאדגורזע קיין וויעליטשקא.

אין דעם מאגאזין האבען זיך געפונען 12 טויזענד קילא פולווער און 15 טויזענד שטיק שראפנעלען פאר קאנאנען.

אט דיעזע מאסע פולווער האט עקספלאדירט אין פונ'ם לופט דרוק זענען אין דער שטאדט און אין דער אומגעבונג אזוי פיעל שאדענס געשעהען.

די קראפט פון דער עקספלאזיע איז געוועזען גאר שטארק, צוערשט איז אויפגעשטיגען א פייערדיגע זייל, פון 200—300 מעטער הויך, און דערנאך זענען פאסט די גאנצע נאכט כסדר אויפגעשטיגען פייערזיילען פון דעם ברענענדיגען מאגאזין מיט א הוזשען און רוישען ווי דאס שיעסען פון קאנאנען. די שראפנעלס זענען ארויס־געווארפען געווארען איבער 500 מעטער ווייט, וואו זיי האבען עקספלאדירט מיט גרויסער געוואלד.

די עקספלאזיע האט צעשטערט פיעל בויערנהייזער אין דער נעהע פון די מאגאזינס און אויך דער באהנהויף פאדגורזע־פלאשאוו איז שטארק בעשעדיגט געווארען. אויף דעם באהנהאף אליין זענען פערוואונדעט געווארען בערך 80 פערזאנען צומייסט אבער זעהר לייכט. אין די צערשטערטע הייזלעך זענען אויך פיעל מענשען פערלעצט געווארען. צוזאמען רעכענט מען קענען 400 פערלעצטע און פערוואונדעטע.

רעטען האט מען נאטירליך גאר נישט געקענט. מיליטער האט תיכף אויסגערוקט, עבענזא פייערוועהר פון קראקא, פאדגורזע, וויעליטשקא און די ארומיגע דערפער, זייער ארבייט האט זיך אבער אים גאנצען דא־אויף בעשרענקט, ארומצוצינגלען די מאגאזינע און נישט צוצולאזען קיין שום מענש אין דער געפעהרליכער געגענד.

ס'איז נאך א גליק, וואס דאס פייער האט זיך נישט פערברייטעט איבער די אנדערע מאגאזינע; דארט געפינט זיך אויך א מעננע דינאמיט און ווען דאס זאל חלילה געוועזען עקספלאדירען, ווער ווייסט, וועלכע חורבות ס'וואלטען געשעהען.

על פי נס איז דעם זאלדאט, וואס איז געשטאנען אויף דער וואך ביים מאגאזין, גאר נישט געשעהען, ווען ס'האט אנגעהויבען צו רעגענען, איז ער אריין אין וואכבודקעלע זיך בעהאלטען, ווען די עקספלאזיע איז געשעהען, איז דאס קליינע וואכבודקעלע אומגעפאלען און האט איהם אים גאנצען פערדעקט, אזוי אז די עקספלאדירענדע גראנאטען האבען איהם נישט פערלעצט. ערשט שפעטער האט מען איהם האלב בעוואוסטלאז פאר שרעק ארויס־געצויגען.

אויך פון די אנדערע זאלדאטען, וואס זענען געוועזען דארט ביי די מאגאזינען, איז קיינער נישט פערלעצט געווארען, אבער פאסט אלע זענען טויב געווארען פון דעם געוואלדיגען קראך.

די אורזאכע פון דער עקספלאזיע איז נאך נישט אים גאנצען אויפגעקלערט. עס הייסט, אז דער בליצ־אבלייטער איז געוועזען פערשאווערט און האט נישט ריכטיג פונקציאנירט. פון מיליטערישער זייט ווערד אבער בעהויפטעט, אז ער איז ערשט פאר 14 טעג אונטערזוכט געווארען און אלעס איז געוועזען אין ארדנונג. ס'איז ארויבגעקומען א קאמיסיע פונ'ם קריעגסמיניסטעריום, צו פיהרען די אונטערזוכונג.

רעטהזעלהאפטער טוידט פונ'ם דר. לעוויצקי.

שבת אין דער פריה איז גאנץ קראקא איבער־ראשט געווארען דורך דער ידיעה, אז דער בעקאנטער אדוואקאט דר. וו. לעוויצקי האט זיך פאר טאג אין זיין וואהנונג דערשאסען.

שפעטער איז מען געוואהר געווארען, אז עס ליגט פאר דער חשד פון א מארד און די סענזאציע איז נאך גרעסער געווארען.

געגען האלב 4 פארטאג איז די פרייווילינע רעטונגס־געזעלשאפט גערופען געווארען טעלעפאניש צום דר. לעוויצקי. קומענדיג דארטהין טרעפט מען איהם ליעגען אויף דער ערד אין א ווינקעלע פון זיין צימער אין א קאלאשע בלוט, ער ליעגט גאנץ נאקעט, בלויז אין העמד. אין דער וואהנונג טרעפט מען די פרוי יאנינא באראווסקא, וועלכע לעוויצקי האט ערשט נישט לאנג פערטרעטען אין דעם סענזאציאנעלען פראצעס נעגען דעם „גאפשוד", וועלכער האט די באראווסקא הושר געוועזען, אז זי איז א רוסישע שפיאנין.

דער ארצט פון דער רעטונגסגעזעלשאפט קאנסטאטירט תיכף, אז דער אדוואקאט האט א דורגעשאסענעם מוח און אז ער איז בעוואוסטלאז. די טהאט האט געמוזט געשעהען מיט א שעה פריהער. מען האט דעם פערלעצטען איבערגעפיהרט אין שפיטאל אריין, וואו ער איז געלעגען 10 א זייגער פארמיטאגס געשטארבען, נישט קומענדיג צוריק צום בעוואוסטזיין.

די באראווסקא האט מען גענומען אים גאנצען אננעקליידעט און זי האט צוערשט געבעטען דעם ארצט, ער זאל קיינעם נישט אויסזאגען, אז ער האט זי דארט געטראפען. שפעטער אבער איבערלעגט זי זיך די זאך און פאהרט מיט דעם פערלעצטען אין שפיטאל אריין.

אזוי ווי זי איז געוועזען די איינציגע צייגין פון דער שרעקליכען טהאט, האט מען זי תיכף גענומען צום פערהער. זי ערקלערט, אז זי האט די נאכט פערבראכט מיט דר. לעוויצקי, פון וועלכען זי האט פערלאנגט ער זאל איהר ארויסגעבען געוויסע פאפיערע, וואס זענען פאר איהר זעהר וויכטיג. עס איז צווישען זיי געקומען צו א שטרייט און אין דער אויפרעגונג האט דר. לעוויצקי ארויסגעכאפט א רעוואלווער און האט זיך געשאסען.

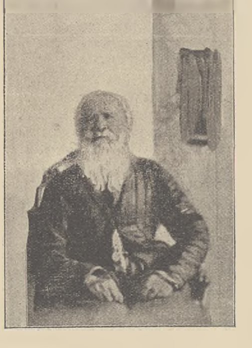

137 יאהר אלט: דער רוסישער בירגער שמידט, וועלכער איז אלט 137 יאהר.

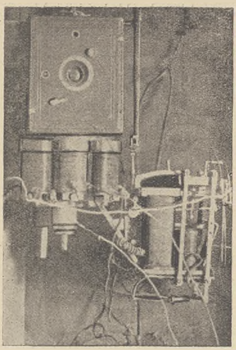

א ערפינדונג געגען גנבים: דער אפאראט „קלעפטאגראף", וואס פאטאגראפירט איינברעכער ביי דער ארבייט.

דיעזע ערצעהלונג קלינגט אבער זעהר אונוואהר־שיינליך. ערשטענס האט מען דעם דר. לעוויצקי געפונען נאקעט, ער האט אלזא נישט געקענט ביי זיך טראגען א רעוואלווער. צווייטענס האט די געריכטליכע סעקציאן פון דער לייכע בעוויזען, אז די קוגעל, מיט וועלכער לעוויצקי איז דערשאסען געווארען, איז אבגעפייערט געווארען פון א געוויסער ענטפערנונג, אזוי אז דער שוס קען נישט הערשטאמען פון דר. לעוויצקי זעלבסט. עס ליעגט אלזא פאר דער חשד, אז די באראווסקא אליין האט דעם דר. לעוויצקי ערמארדעט און מען האט זי איבערליעפערט דעם שטראפגעריכט. לעת־עתה האט זי זיך נישט מודה געוועזען; אבער איהרע אויסזאגען זענען אזוי פערפלאנטערט און פערדרעהט, אז דער חשד ווערט אלץ גאנץ בעגריינדעט.

אין דר. לעוויצקי'ס וואהנונג האט מען געפינען א מעננע פערברענטע פאפירען, וועלכע די באראווסקא האט נאך דער טהאט פערברענט אין אויווען. דאס איש פון די פאפירען וועט מען איבערשיקען קיין וויען וואו מען וועט זיי חעמיש אונטערזוכען און טראכטען אויסגעפונען זייער אינהאלט.

איבער דעם פאל געהען ארום פערשיעדענע קלאנגען. מען בעהויפטעט אז דר. לעוויצקי האט זייענדיג לעצטענס אין ווארשוי בעקומען פאקטען, וואס בעווייזען, אז די פערדעכטיגטע באראווסקא איז באמת געוועזען א שפיאנין פון דער רוסישער פאליציי. דורך דעם מארד האט זי איהם געוואלט פטור ווערען פון דער וועלט, כדי די פאקטען זאלען נישט קומען אין דער עפענטליכקייט. א געוויסער זינמונד באליצקי האט אויך אויף דער פאליציי אנגעגעבען אז פאר עטליכע טעג האט זי איהם דער־צעהלט, אז דר. לעוויצקי האט א סך פאפירען, וואס קענען זי שווער קאמפראמיטירען. זי מוז דערפאר טראכטען זיי אום א יעדען פרייז ארויסצובעקומען. אויב עס עס וועט נישט געהען וועט זי אויך נישט צוריקשרעקען איהם צו דערשיעסען.

מען דערצעהלט נאך אויך, אז די באראווסקא, וועלכע איז בעקאנט אלס שטארק היסטערישע פערזאן, זאל האבען געשריעבען צום דר. לעוויצקי ליעבעס־בריעף, וועלכע קאמפראמיטירען זי שטארק. אין איצט האט זי דיעזעלבע געוואלט צוריקנעהמען. לעוויצקי האט זיי נישט געוואלט ארויסגעבען און זי האט איהם אים שטרייט דערשאסען.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגען נומער די בילדער פון דר. לעוויצקי און יאנינא באראווסקא.

דר. יהודה ליב קאנטאר.

(צו זיין 60-סטען געבורטסטאג).

דר. יהודה ליב קאנטאר איז געבוירען אין 1849 (ה' איר תר"ט) אין ווילנא. זיין פאטער, ר' [illegible] א יוד א למדן, איז געוועזען דער הויפט־חזן אין ווילנער גרויסער שוהל. ווי דער מנהג פון יענער צייט, האט דער קליינער יהודה ליב געלערנט א פריהער אין חדר, נאכדעם אין ישיבה, וואו ער האט ארויסגעוויזען גרויסע פעהיגקייטען, איז געווען שטארק בעהאווענט אין גמרא אין פסקים, און מבינים האבען אויף איהם נביאות געזאגט, אז ער וועט ארויסוואקסען א גרויסער רב, א גדול בישראל. די צייט איז אבער געווען ניט קיין געראטענע אויף רבנים. דער גייסט פון השכלה האט זיך ווי א שטורם אריינגעכאפט אין בית־המדרש און האט פון דארטען ארויסגעריסען די פעהיגסטע, די לעבעדיגסטע. איינער פון די ארויסגעריסענע איז אויך געווען יהודה ליב קאנטאר. ער האט א... געווארפען די גמרא און האט זיך גענומען צו אלגעמיינע למודים און א דאנק זיינע אויסגעצייכענטע פעהיגקייטען, האט ער גלענצענד אויסגעהאלטען דעם עקזאמען אין איינעם פון די העכערע קלאסען אין זשיטאמירער ראבינער־שוהל. אין 1873 האט ער זעהר גוט געענדיגט זשיטאמירער ראבינער שוהל און איז אוועקגעפאהרען קיין בערלין, וואו ער האט שטודירט מעדיצין און בעקומען דעם טיטעל דאקטאר. מיט מעדיצינישער פראקטיק האט ער זיך אבער קיינמאל ניט בעשעפטיגט. זעהר פריה האט זיך אין איהם ארויסגעוויזען א טאלאנט פון א שריפטשטעללער און ער האט בעשלאסען זיך אבגעבען דער יודישער ליטעראטור. נאך זייענדיג א סטודענט אין בערלינער אוניווערזיטעט, איז ער שוין געווען דער פאקטישער רעדאקטאר פון דער העברעאישער צייט־שריפט „הצפירה", וועלכע סלאנימסקי האט דאן ארויסגעגעבען אין בערלין. אין דערזעלבער צייט האט ער אונטערן פסעדאנים נחום בן עזר הציוסקי געשריבען אין סמאלענסקינ'ס „השחר" א ריהע ארטיקלען, דאס רוב פאטירישע, וועלכע האבען דאן געהאט אן ערפאלג.

אין 1879 האבען ה' ראבינאוויטש (מחבר פון לעהר־ביכער פאר פיזיק און כעמיע, העברעאיש „המנוחה והתנועה", „ההרכבה וההפרדה" און אנדערע) און י. בערמאן איהם איינגעלאדען אין פעטערבורג וואו ער איז געווען דער רעדאקטאר פון זייער רוסישען וואכענבלאט „רוסקי יעווריי". שפעטער האט ער אויך רעדאקטירט דעם מאנאטליכען זשורנאל „יעווריסקי אבאזרעניע" פון דיזעלבע ארויסגעבער. אין ביידע צייטשריפטען האט ער אונטער פערשידענע פסעודאנימען געדרוקט א גאנצע ריהע לייטארטיקלען, פעליעטאנען, אויסלענדישע איבערזיכטען און אנדערע. א גרויסען ערפאלג האבען געהאט זיינע פעליעטאנען אונטערן פסעודאנים בן בנ־בג.

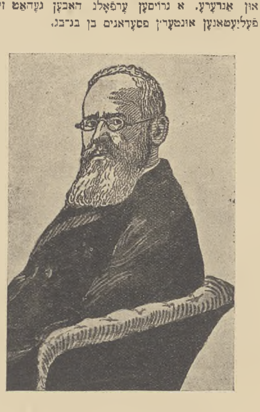

דר. יהודה ליב קאנטאר (צו זיין 60־סטען געבורטסטאג).

אין פעברואר 1886 טהוט קאנטאר אויף א נייעם אין דער יודישער ליטעראטור. ביז דאן האבען עקזיסטירט אויף העברעאיש נור מאנאטסשריפטען און וואכענבלעטער. נור דער „המליץ" איז ארויס די לעצטע צייט צוויי מאל א וואך. קיין טעגליכע העברעאישע בלעטער איז נאך דאן ניט געוועזען. ה' קאנטאר גריינדעט די ערשטע טעגליכע צייטונג אין העברעאיש „היום". דער „המליץ" און „הצפירה" זענען דאדורך געווען גענייט צו ווערען טעגליכע בלעטער.

נור ניט אין דעם אליין, וואס די יודישע צייטונגען זענען געווארען פון וואכינע טעגליכע, בעשטעהט דער פערדינסט פון קאנטאר'ן. ער האט אויך א סך געטהון אויסצובעסערען דעם איגוועניגסטען אינהאלט פון דער יודישער פרעסע. אין „היום" האבען אנטהייל גענומען די בעסטע און יונגסטע יודישע ליטעראטען, קאנטאר אליין האט געשריבען אין „היום" א גאנצע ריהע שעהנע און אינהאלטס־רייכע פעליעטאנען אונטער די פסעדאנימען „מנחם אבי" און „עוקץ". בכלל איז דער „היום" געווען א צייטונג א אייראפעאישע און זי האט א סך געווירקט צו אייראפעאיזירען און פערפיינערן די העברעאישע פרעסע, וועלכע האט זיך ביז דאן אויסגעצייכענט מיט איהר כמלנישען כאראקטער.

דער „היום" האט עקזיסטירט איבער 2 יאהר. אין דער זעלבער צייט האט י. ל. קאנטאר ארויסגעגעבען אויך א העברעאישען מאנאטליכען זשורנאל „בן עמי". אין 1890 האט ער אנגעהויבען ארבייטען אין „המליץ" אין איין צייט איז ער אפילו געווען דער פאקטישער רעדאקטאר פון דער דאזיגער צייטונג. א חוץ דעם האט ער א סך געשריבען אין „וואסהאד". איבערהויפט קריטישע ארטיקלען וועגען נייע ערשיינונגען אין דער יודישער ליטעראטור. זעהר אינטערעסאנט זענען זיינע ארטיקלען וועגען דעם פאעט י. ל. גארדאן און וועגען דעם יודישען געלעהרטען שריפטשטעללער דאקטאר י. ל. קאצענעלסאן.

י. ל. קאנטאר האט אויך געשריבען יודיש, פריהער אין וואכענטליכען „יודישען פאלקס־בלאט" (וועלכעס ער האט איין צייט אפילו רעדאגירט) און שפעטער אינ'ם טעגליכען „פריינד". וואו ער האט אונטערן פסעדאנים „מימיקרי" געדרוקט א גאנצע ריהע פעליעטאנען „א וועלט מיט וועלטעלעך". פעליעטאנען, וועלכע זענען דאן געווען זעהר פאפולער ביי די יודישע לעזער.

אין 1892 איז ער געווארען ראבינער אין ליבוי. אין 1896 איז ער איינשטימיג אויסגעקליבען געווארען פאר א ראבינער אין ווילנא. דא ניט לאנג איז ער געווארען ראבינער אין רינא.

י. ל. קאנטאר, וואס זיין בילד בריינגען מיר אין היינטיגען נומער, איז איינער פון די לעצטע אלטע יודישע משכילים אינ'ם בעסטען זינען פונ'ם ווארט. ער איז איינער פון די גרעסטע קענער פון תלמוד און יודישער פילאזאפיע, שטארק בעהאווענט אין דער אלוועלטליכער און נאך מעהר אין דער יודישער אלטער און נייער ליטעראטור, ער איז ווי אין דער היים ביי זיך אין דער גאנצער יודישער געשיכטע, איבערהויפט אין דער געשיכטע פון די לעצטע הונדערט יאהר. וועגען וועלכע ער האט פיל ארטיקלען געשריבען.

גענעראל שטעסעל בעגנאדיגט.

פאריגע וואך איז ארויס פריי פון פעטערס־פאולפעסטונג אין פעטערסבורג דער גענעראל שטעסעל, דער „העלד" פון פארט־ארטהור.

צוערשט האט מען איהם אין דער גאנצער וועלט בעטראכטעט אלס גרויסען העלד, וועלכער האט עטליכע חדשים געקעמפפט געגען די יאפאנער מיט גרויסע ענערשיע. קאיזער ווילהעלם האט איהם אפילו אויסגעצייכנעט מיט א בעזונדערען ארדען „פאר זיין טאפפערקייט".

שפעטער אבער איז מען געוואהר געווארען דעם סוד, אז דער העלד האט זיך זעהר ווייניג „העלדיש" בענומען, אדרבה, ווען נישט ער וואלט זיך די פעסטונג פארט־ארטהור אפשר נאך געקענט ווייטער האלטען און אז ער האט זיך אונטערגעגעבען, האבענדיג נאך גענוג זאלדאטען און אמוניציע.

גענעראל שטעסעל בעפרייט: דער פערטהיידיגער פון פארט ארטהור, גענעראל שטעסעל (X) פערלאזט דאס געפענגניס.

א אויערבאך־דענקמאל: דאס דענקמאל פאר'ן דיכטער בערטהאלד אויערבאך, וועלכעס איז ענטהילט געווארען אין קאנשטאדט.

אריסטאקראט און מיליאנערין: גראף קאלאראדא מאנספעלד און זיין פרוי, מיס איזעלין נאך דער ציוויל־טרויאונג

שטעסעל איז געשטעלט געווארען פאר א קריגס־געריכט, וועלכעס האט איהם פערארטהיילט צום טויד. דער צאר האט אבער די שטראפע אבגעענדערט אין 10 יאהר פעסטונגס־האפט.

שטעסעל'ס קרובים האבען זיך שטענדיג עטליכע מאל משתדל געווען, מען זאל איהם אים גאנצען בעגנא־דיגען, און שליסליך איז זיי דאס געלונגען. נאך 14־מאנאטליכען ארעסט איז שטעסעל ארוים פריי.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אָרי־גינעל בילד פאָרשטעלענדיג דעם מאמענט, ווען דער „העלד" נעהמט ארוים פון דער פעסטונג.

א אויערבאך־דענקמאל.

אין דרעזדעלבער צייט, ווען היינריך הייגע קען בשום אופן נישט בעקומען א דענקמאל אין דייטשלאנד און אפילו אין דעם אויסלאנד ווערד ער פון די דייטשען פערפאלגט, אזוי אז קאיזער ווילהעלם האט זיך געפונען פעראנלאסט צו פערקויפען דאס היינע־דענקמאל, וואס די פערשטארבענע עסטרייכישע קאיזערין עליזאבעטה האט ערריכטעט אין איהר שלאס „אכילעאן" אויף דער אינזעל קארפו. נאכדעם ווי קאיזער ווילהעלם האט דאס שלאס געקויפט. — אין דרעזדעלבער צייט איז אין דעם דייטשען קוּרארט קאננשטאדט ערריכטעט געווארען א דענקמאל לכבוד פון דעם דיכטער און שריפטשטעלער בערטהאלד אויערבאך, פון וועלכען מיר ברענגען א בילד אין היינטיגען נומער.

דאס דענקמאל פון היינע האט געקויפט דער פער־לעגער פון זיינע שריפטען, דער בוכהענדלער קאמפע אין האמבורג און ער וועט עס אויפשטעללען אויף א עפענט־ליכען פלאץ אין האמבורג.

א יודישער געלעהרטער געשטארבען.

אין בערלין איז פארינגע וואך געשטארבען דער געהיימער רעגירונגס־ראטה, פראפעסאר דר. אדאלף פינער, 67 יאהר אלט.

דער פערשטארבענע איז געבוירען געווארען אם 31 אויגוסט 1842 אין ווראנקע (פראווינץ פאזען). פון 1868 ביז 1863 האט ער בעזוכט דאס ברעסלויער ראבינער־סעמינאר, ווייל ער האט געוואלט ווערען ראבינער. שפע־טער אבער ווענדעט ער זיך צו דער מעדיצין און אים יאהר 1871 איז ער שוין דאצענט אין דער בערלינער אוניווערזיטעט. 1876 ווערד ער ערנאנט צום אויסער־ארדענטליכען פראפעסאר אין דרעזדעלבער אוניווערזיטעט. זייט 1874 איז ער געווען לעהרער אין דער טהיער־ערצטליכען האכשולע. 25 יאהר מיטגליעד פון דער טעכ־נישע קאמיסיע אים האנדלעס־מיניסטעריום און פיל'ם קאיזערליכען פאטענטאמט.

פראפעסאר פינער, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין אונזער היינטיגען נומער, האט זיך אויך שטארק אינטערעסירט מיט יודישע כלל־זאכען און איז אויך געווען מיטגליעד פון דעם פארשטאנד פון דער בערלינער קהלה.

דר. שטרויכער — עהרענ־בירגער פון טשערנאוויטץ.

דער געמיינדעראטה פון טשערנאוויץ, דער הויפט־שטאדט פון בוקאווינא, האט ערנאנט דעם יודישען אבגע־ארדנעטען דר. בענא שטרויכער צום עהרענמיטגליעד פאר זיינע פערדיענסטע לטובה פון טשערנאוויטץ.

דר. שטרויכער, בעקאנט אלס יודיש־נאציאנאלער פאליטיקער, איז צוגלייך קולטוספרעזידענט פון טשער־נאוויטץ, מיטגליעד פון בוקאווינער לאנדטאג און פון בוקאווינאער לאנדעס־אויסשוס. אין אלע דיעזע עפענטליכע קערפערשאפטען ווירקט ער שוין זייט יאהרען בצרכי הצבור באמונה און ער איז אין טשערנאוויטץ זעהר פאפולער.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער די פא־טאגראפיע פון דיעזען מיכטיגען אבגעארדנעטען.

דועל צווישען רייכסראטהס אבגעארדנעטע.

אים עסטרייכישען רייכסראטה איז פארינגע וואך אויסגעבראכען א קאנפליקט צווישען די צוויי אבגעארדנע־טע באראן ראלסבערג און מאליק, וועלכע האבען זיך ביידע בעשימפט און בעליידיגט.

מאליק האט ראלסבערג'ן פארגעווארפען, אז ער האט זיין איינענע נאציאן פעררראטהען. ראלסבערג ענטפערט דארויף, אז דאס איז א „אינפאמיע". די ביידע דעפוטירטע וואלטען זיך געווען די קעפ אבגעדרעהט. ווען אנדערע אבגעארדנעטע מישען זיך נישט אריין און רייסען זיי נישט א וועק איינעם פון אנדערן.

דער סוף פון דעם קריג איז אבער געווען א דועל אויף פיסטוילען צווישען די צוויי דעפוטירטע. וועלכעס האט שטאטגעפונדען דעם אנדערן טאג אין א וועלדיל נישט ווייט פון וויען.

מען האט בעשטימט דרייםאליגעס שיעסען אויף 25 שריט ענטפערנונג.

ווען דער סעקונדאנט האט קאמאנדירט: „איינס, צוויי, דריי — פייערן", שיעסט צוערשט אבגעארדנעטער מאליק. זיין קוגעל פליעהט פאריבער האַרט נעבען דעם באראן ראלסבערג, טרעפט אבער נישט. אלס צווייטער שיעסט באראן ראלסבערג און טרעפט זיין געגנער ביים אויער. די פערוואונדונג איז אבער זעהר א לייכטע און דער קאמפף קען ווייטער פארטגעזעצט ווערען.

איצט אבער טרעפט זיך עפּיס זעלטענעס. די פיסטויל פונ'ם אבגעארדנעטען מאליק איז פלוצים עפּיס קאליע געווארען און מען קען זי נישט מעהר געברויכען. קיין אנדערע וואפע איז נישט פארהאנען אינטער דער האנד און אזוי ווערד דאס דועל ערקלערט אלס בעענ־דיגט... די ביידע געגנער צעשיידען זיך נישט איבערגע־בעטען.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א אָרי־גינעל בילד, פארשטעלענדיג די ביידע אבגעארדנעטע שיעסענדיג איינער צום אנדערן.

דער נייער־דומא־דעפוטאט פון ווארשא: וולאדיסלאוו יאבלא־נאווסקי

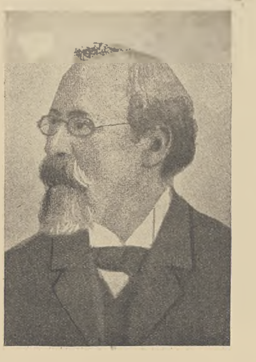

א יודישער געלעהרטער געשטארבען: פראפעסאר דר. פינער.

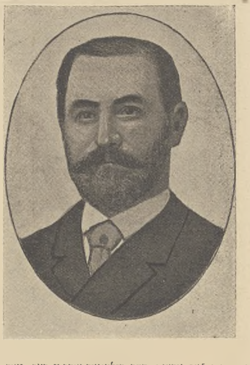

ארם־נהרים פאר יודען: דער מיליאנער יעקב ה. שיף, וואס אונ־טערשטיצט דיעזען פלאן.

א נייע מיטעל געגען גנבים.

זעהר א פראקטישע ערפינדונג איז אין לעצטער צייט געמאכט געווארען דורך א דייטשען אינזשיניער. ער האט קאנסטרואירט א פאטאגראפישען אפאראט „קלעפטא־גראף“, וועלכער פאטאגראפירט אב יעדען איינברעכער ביי דער ארבייט.

פון דעם אפאראט זענען פערשפרייט דראהטען איבער׳ן גאנצען לאקאל. און קוים טרעט דער גנב אויף איינעם פון די דראהטען, ווערט דער אפאראט געזעצט אין טהעטיגקייט און פאטאגראפירט איהם אב גאנץ גענוי.

דער אפאראט איז אזוי אין דער וואנד בעפעסטיגט, אז מען קען איהם נישט אוועקנעהמען, ווייל זאנסט וואלט דאך דאס גאנצע נישט גענוצט. דער גנב וועט גאנץ איינפאך דעם אפאראט מיטנעהמען און ס׳איז נאך דער גאנצער הכמה.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א צייכענונג (ביילה), פארשטעלענדיג דעם נייעם אפאראט „קלעפטאגראף“.

ארם־נהרים פאר יודען.

(דער נייעסטע פלאן פון די טעריטאריאליסטען).

די טעריטאריאליסטען, זעהענדיג, אז זייער פלאן, צו גרינדען א יודישען אויטאנאמען ישוב אין קירענאיקא, איז נישט געלונגען, ווייל דאס לאנד טויג נישט דאפאר און אויך די טירקישע רעגירונג מאכט שוועריגקייטען, האבען איצט אויסגעפונען א נייע לאנד פאר יודען: מעזאפאטאמיען (דאס ביבלישע ארם־נהרים). דארט אין דעם לאנד, וואס איז נאהענט פון ארץ־ישראל און וועלכעס האט אויך א היסטארישע בעדייטונג פאר יודען, ווילען זיי גרינדען א יודישען אויטאנאמען ישוב.

זייער פיהרער, ישראל זאנגוויל, האט דעם פלאן ערקלערט אין א גרויסער יודישער פערזאמלונג, וועלכע איז פאר נישט לאנג אבגעהאלטען געווארען אין לאנדאן. ער האט אויך מודיע געווען, אז די „יק״א“ איז איינשטימיג מיט דעם פלאן און איז גרייט צו געבען געלד פאר דיעזען צוועק.

איצט קומט פון ניו־יארק די ידיעה, אז דער בעקאנטער יודישער מיליאנער יעקב ה. שיף, וועלכער האט שוין אפטמאל געשאנקען גרויסע סומען פאר יודישע כלל־זאכען, האט זיך צוגעשלאסען צו די טעריטאריאליסטען און וויל זייער פלאן אונטערשטיצען מיט אלע כחות. יעקב ה. שיף איז טאקי דער הויפט־נאנזאטאר פונ׳ם גאנצען פלאן. ער האט זיך געזעצט אין פערבינדונג מיט אלע גרויסע יודישע ארגאניזאציעס, כדי וואס שנעלער צו קענען צוטרעטען צו דער ארבייט.

ווי ווייט אויך דער נייער טעריטאריאליסטישע פלאן וועט קענען דורכגעפיהרט ווערען, איז נאך א גרויסע שאלה. אבער דאס צושטעהען פון אזא פערזענליכקייט ווי יעקב ה. שיף, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין אונזער היינטיגען נומער, צו די טעריטאריאליסטען, איז פאר זיי יעדענפאלס א גרויסער געווין.

דער ענגלישע קעניג אלם זיעגער: קעניג עדוארד פיהרט זיין זיעגרייכעס פפערד צו דער וואג.

137 יאהר אלט.

אין טיפליס (קאווקאז) לעבט א געוויסער אנדריי ניקאלאיעוויטש שמידט, וועלכער איז אלט 137 יאהר.

לויט א אמטליכער בעשטעטיגונג איז ער געבוירען אם 5 סעפטעמבער 1772. ער האט טהיילגענומען אין אין די קריגע קעגען נאפאלעאן, 1798 האט ער געקעמפט אונטער גענעראל סוואראוו אין איטאליען, 1812 אין דער שלאכט ביי סמאלענסק געלינגט עס איהם, צו ערארבערן א פראנצויזישע פאהן און ער בעקומט דאפאר דעם געארגס־ארדען דריטע קלאס און א זילבערנעם מעדאל. 1832 נעמט ער אנטהייל ביי דער ערשטירמונג פון ווארשא. אין קרים־קריעג קעמפפט ער נאך ריסטיג און טאפפער. 1857 איז ער פענסיאנירט געווארען און זייטדעם לעבט ער אין טיפליס רוהיג און בעקוועם

אויך איצט איז דער אלטער מאן, וואס זיין בילד ברענגען מיר אין אונזער היינטיגען נומער, נאך ריסטיג, נאר די פיס זענען איהם א ביסעל שוואך און ער נעהמט אננעשפארט אויף א שטעקען.

דועל צווישען עסטערייכישע אבגעארדנעטע; די אבגעארדנעטע באראן ראלסבערג (לינקס) און מאליק (רעכטס) שיעסען געגען איינאנדער.

פּערגאַמענט'ס טויט.

אין פּעטערסבּורג איז פאַריגע וואָך פּלוצים געשטאָרבּען דער בּעריהמטער אַדוואָקאַט און דומאַ־דעפּוטאַט יאָזעף פּ ע ר ג אַ מ ע נ ט.

דער פערשטאָרבּענער איז געוועזען איינער פון די גרעסטע אַדוואָקאַטען אין רוסלאַנד און איינער פון די טיכטינסטע דעפּוטאַטען אין דער דומאַ. זיין טויט האט אין אַלע געזעלשאַפטס־קרייזען אַרויסגערופען די גרעסטע טהיילנאַהמע.

געשטאָרבּען איז ער פּלוצים אין פאָלגע פון אַ הערצשלאַג. אין דעם ערשטען מאמענט האָט מען זיך דערצעהלט, אַז פּערגאַמענט האט זיך פערגיפטעט. אבער די ערצטליכע אונטערזוכונג האט אַרויסגעוויזען, אַז ער איז געשטאָרבּען אַ נאַטירליכען טויט.

געשטאָרבּען איז ער פאַר אויפרעגונג. אין דעם־זעלבּען טאג פון זיין טויט האט דער יוסטיצמיניסטער געשטעלט אין דער דומא דאס פערלאַנגען, מען זאל פּערגאַמענט'ן אויסשליעסען, ווייל ער איז בּעשולדיגט, אַז ער האט געהאָלפען אַ געוויסע פערברעכערין, אלגאַ שטיין, וועלכע ער האט פערטיידיגט, צו אַנטלויפען אין אויסלאַנד.

פּערגאַמענט, וועלכער האט זיך גערעכענט אַ ניט־אַנגענעהם צו האַלטען אַ גרויסע רעדע נעגען די סאציאַליסטען וועגען דער רוסיפיצירונג פון פינלאַנד, איז פון דיעזען שריט פון זייטען דער רעגירונג, וועלכען ער האט בּעטראַכטעט אלס דירעקט געגען זיך געריכטעט, כדי איהם אַרויסצוטרייבּען פון דער דומאַ, אַזוי בּעטראָפען געוואָרען, אַז ער האט בּעקומען האַרצקלאַפּען און איז נאָך עטליכע שעה געשטאָרבּען.

פּערגאַמענט איז געבּוירען געוואָרען אין יאהר 1868, אין פּעטראָסיע, בּיי רייכע יודישע עלטערן. פון קינדווייז אַן האט ער זיך אויסגעצייכענט מיט זיינע אונגעוועהנליכע פעהיגקייטען און זיינע ערשטע לעהרער האבּען איהם פּראָפעזייט אַ גלענצענדע צוקונפט. זיין ערשטע בּילדונג האט ער בּעקומען אין דערהיים. דערנאָך האבּען איהם די עלטערן געשיקט לערנען קיין אויסלאַנד. שפּעטער זענען די עלטערן אָרימע געוואָרען, ער האט זיך געמוזט אומקעהרען אַהיים און האט געליטען גרויס דחקות. לערנענדיג אין אַ אָדעסער גימנאַזיע, פלעגט ער זיך ערצייהען דורך לעקציעס.

נאָך זיין ענדיגען די גימנאַזיע איז ער אַריינגעטראָטען אין אָדעסער אוניווערזיטעט, אין דער פיזיש־מאַטעמאַטישער אָבּטהיילונג, וועלכע ער האט גלענצענד געענדיגט. אַ קורצע צייט נאָך דעם האט ער פערנומען אַ שטעל פון אַ לעהרער אין אַ אָדעסער גימנאַזיע.

נאָך זיין ענדיגען די אוניווערזיטעט, האט זיך דער יונגער פּערגאַמענט איבּערגעגעבּען דער וויסענשאַפט, איבּערהויפּט דער אַסטראָנאָמיע, גרייטענדיג זיך צו אַ פּראָפעסאָר־שטעל. האָט ער אָנגעשריעבּען אַ גלענצענד ווערק וועגען אַסטראָנאָמיע, אין וועלכען ער האט אַרומגערעדט אַסטראָנאָמישע ווערק פון 14 שפּראַכען. פאַר זיין דאָזיגעס ווערק האט ער בּעקומען אַ זילבּערנעם מעדאַל.

שפּעטער, ווען ער האט זיך איבּערגעגעבּען צו יורידישער טהעטיגקייט, האט זיך פּערגאַמענט גערעכענט פאַר אַ געלעהרטען יוריסט און איינעם פון די גרעסטע ציוויליסטען אין רוסלאַנד.

אין די יאהרען האט ער התונה געהאט מיט דער טאָכטער פון זיין לעהרער, פּראָפ. סאָקאָלסקי און דאַן האט ער זיך געטויפט.

באלד מיט זיינע ערשטע אַרויסטרעטונגען אלס אַדוואָקאַט האט ער בּעקומען אַ גרויסען שם איבּער רוסלאַנד און ער איז אַוועקגעשטעלט געוואָרען אין דער ערשטער שורה פון די רוסישע אַדוואָקאַטען.

עס איז נישט געווען כמעט קיין איין גרויסער פּראָצעס אין רוסלאַנד, אין וועלכען ער זאָל נישט נעהמען קיין אַנטייל. ער איז אַרויסגעטרעטען אין קישינעווער פּאָגראָם־פּראָצעס, אין פּראָצעס וועגען בּונט אין פלאָט פון שוואַרצען ים, אין פּראָצעס וועגען ווייבּאָרגער אויפרוף, וועגען דער סאציאַל־דעמאָקראַטישער פראַקציע פון דער צווייטער דומע, וועגען די אָדעסער פּראָפעסאָרען זאַנטשעווסקי און וואַסקאָווסקי און פיעל אַנדערע.

דאס זענען אַלין פּאָליטישע פּראָצעסען, אבּער אויך אין ציוויל־פּראָצעס פלעגט ער אַרויסטרעטען מיט גרויס ערפאָלג.

לויט זיינע פּאָליטישע איבּערצייגונגען האט זיך פּערגאַמענט גערעכענט אַלס לינקער קאַדעט און ער איז אויסגעקליבּען געוואָרען פאַר אַ דעפּוטאַט פון אָדעס אין דער צווייטער און דריטער דומע, וואו ער האט געשפּיעלט איינע פון די הויפּט־ראָליען.

פון זיינע רעדעס זענען איבּערהויפּט בּעריהמט די רעדע אין דער צווייטער דומע וועגען די פעלדס־געריכטען, און אין דער דריטער דומע — וועגען יודען אין מיליטער־דיענסט און וועגען אַזעוו'ן.

רעדווייטערנדיג זיך פון זיין פאָלק, האט זיך פּערגאַמענט פונדעסטוועגען זיין גאַנץ לעבּען נישט אויפגעהערט צו אינטערעסירען מיט דער יודען־פראַגע און אַרויסטרעטען, בּיי יעדער געלעגענהייט, צו פערטיידיגען די יודען פון פאַלשע בּלבּולים אויף זיי.

אין דומע פלעגט ער זעהר אָפט אַרויסטרעטען מיט אַ ענטפער געגען די פאַלשע בּלבּולים פון די פערשיעדענע שוואַר'ן־מאה'ניקעס אויף יודען.

פּערגאַמענט'ס טויט: דער פערשטאָרבּענע דומאַ־דעפּוטירטע יאָזעף פּערגאַמענט.

בּיידע מאל בּיי'ן בּעטראַכטען די יעקרוטען־פראַגע אין דומע, ווען די גאַנצע ענערגיע פון די עכט־רוסישע דעפּוטאַטען איז געווען אנגעווענדעט צו בּעווייזען די שעדליכקייט פון די יודען פאַר דער אַרמעע אין אַלע הינזיכטען, איז דער פערשטאָרבּענער אַרויסגעטרעטען מיט גלענצענדע רעדעס אין פאַקטיש בּעוויזען, אַז באמת ערפילען יודען בּעסער ווי אַנדערע זייער פליכט צו מיליטער־דיענסט, ווייל פון זיי נעמט מען אַ גרעסערען צאָהל רעקרוטען ווי פון אַנדערע.

נישט נאָר מיט זיין רעדנער־טאַלאַנט אויך מיט זיין שריפטשטעלערישער פעדער פלעגט פּערגאַמענט אָפט אַרויסטרעטען צו פערטיידיגען יודען.

אין דער איצטיגער צייט, האבּען די יודען פערלוירען אין פּערגאַמענט'ן איינעם פון זייערע טיכטיגסטע און עהרליכסטע פערטיידיגער.

די רעאַקציאָנער'ען האבּען פּערגאַמענטען פערפאָלגט אפילו נאָך'ן טויט. זיי האבּען צוערשט נישט געוואָלט לאָזען איהם בּעגראָבּען אויף דעם פּראַוואָסלאַווען פריעדהויף, ווייל ער איז געווען אַ געטויפטער יוד און אַנ'אַפּיקורס דאַצו. ערשט ווען דער פּרעזידענט פון דער דומאַ האט זיך משתדל געווען וועגען דעם, האט מען איהם ראַ־ט בּעגראָבּען.

די לויה איז געשעהען אונטער גרויסער בּעטהייליגונג פון אלע קרייזען.

כאראַקטעריסטיש איז, אַ פּערגאַמענט פלעגט זיך אין דער רשימה פון די נאַציאָנאַליסטען אין דער דומאַ שרייבּען: „אַ יוד פון פּראַוואָסלאַווען גלויבּען". ער האט זיך אויך ווייטער בּעטראַכט אַלס נ אַ צ י אָ נ אַ ל אַ ר יוד...

דער ענגלישער קעניג אלס זיעגער.

נישט אין דער פּאָליטיק, וועלכע איז זיין שפּעציאַליטעט זייטדעם ער זיצט אויף דעם קעניגליכען שטוהל, האט קעניג עדוארד פון ענגלאַנד געזיעגט.

אדרבה, אין לעצטען יאהר האט דער ענגלישע קעניג מיט זיין פּאָליטיק ערלייטען ניעדערלאַגע אויף ניעדערלאַגע, זיינע בּעשט־ערבּוגנגען. דייטשלאַנד אַזוי איינצוקרייזען, עס זאל בּלייבּען אַליין און פעראייזאַמט אין דער וועלט־פּאָליטיק, האבּען נישט געבּרענגט קיין ערפאָלג; אין דער בּאַלקאַן־קריזע פונ'ם לעצטען ווינטער האט זיך די ענגלישע פּאָליטיק אויף דער גאַנצער ליניע בּלאַמירט; אין דער טירקיי איז ענגלאַנד'ס איינפלוס איצט נאַכצען געבּראָכען און זיין פריינד אַבּדול־האַמיד זיצט געפאַנגען אין סאלאָניק.

יאַפּאַן קעהרט זיך כסדר מעהר אָבּ פון זיין ענגלישען פערבּינדעטען און ס'הערט זיך אפילו אַז עס וויל אָבּשליעסען אַ אַליאַנץ מיט עסטרייך־אונגאַרן און דייטשלאַנד קעגען ענגלאַנד־רוסלאַנד.

קומענדע וואָך וועט שטאַטפינדען אַ צוזאַמענקונפט צווישען קאיזער ווילהעלם און דעם צאַר און אויך דאס איז אַ בּעוויז, אַז רוסלאַנד וויל ווייטער הבר ווערען מיט דייטשלאַנד און אויפהערען צו קאָקעטירען מיט ענגלאַנד.

און אַזוי זעהען מיר, ווי די ענגלישע פּאָליטיק ערליידט ניעדערלאַגע אויף ניעדערלאַגע אין אַלע ווינקעליך...

אבּער אין דיעזע שווערע צייטען איז דעם פיעל־געקרענקטען קעניג דאָך צוגעפאַלען אַ זיעג: בּיים גרויסען וועט־רענען אין לאָנדאָן האט דעם ק ע נ י ג ס פ פ ע ר ד בּ ע ק ו מ ע ן ד ע ם ע ר ש ט ע ן פּ ר י י ז.

קעניג עדואַרד, וועלכער איז שוין פון פריהער יונגערהייט אַ גרויסער שפּאָרטס־פריינד, איז נאַטירליך פון זיין זיעג שטאַרק צופריעדען געוועזען און האט „בּכבודו ובעצמו" צוגעפיהרט זיין פערד צו דער וואָג, כדי מען זאל עס אָבּוועגען, אונטער דעם לערמענדען בּייפאַל פונ'ם פּובּליקום.

אונזער אילוסטראַציע אין היינטיגער נומער שטעלט פאַר דעם מאמענט, ווען דער קעניג פיה־ט זיין זיעגרייכעס פפערד צו דער וואָג.

בּעקוועמע אייזענבּאהן־רייזען.

די אַמעריקאַנער זענען זעהר בּעקוועמע מענשען. איבּעראַל, וואו ס'איז נאר מעגליך, ווילען זיי האבּען זייער בּעקוועמליכקייט.

אָבּער זיי ווילען אויך אויסנוצען די צייט ווי ווייט מעגליך און פאַהרענדיג למשל אויף דער אייזענבּאַהן, ווילען זיי נישט פערליערען די צייט מיט פּוסטע פּלוידעריייען, נאר טאַקי אין איין וועגס ערלעדיגען זייערע געשעפטען.

די אייזענבּאַהנפערוואַלטונגען אין אַמעריקאַ שטרעבּען אויך צו ערפילען די ווינשע פון דעם רייזענדען פּובּליקום און איצט זענען ראַ־ט איינגעריכטעט געוואָרען וואַגאָנס מיט שרייבּטישען, שרייבּמאַשינען, טעלעפאָן'ס און אַלעם נויטהיגע, כדי דער רייזענדע זאל נישט בּרויכען צו פערליערען די צייט אומזיסט.

נאַטירליך זענען דיעזע וואַגאָנס, פון וועלכע מיר בּרענגען אַ בּילד אין אונזער היינטיגער נומער, נאר ערשטע קלאַס און בּעשטימט בּלויז פאַר רייכע לייט, וואס קענען זיך דעם לוקסוס פערגינען, אַ־ימע לייט מוזען אויך ראַ־ט שוויצען ווי די הערינגע אים אייזענבּאַהנוואַגאָן, גלייך ווי בּיי אונז.

דער געהיימניסװאָלע טוידט פֿון דר. לעוויצקי: דר. לעוויצקי, וועלכען מען האָט געשראָסען אין זיין וואָהנונג דערשאָסען.

אריסטאָקראַט און מיליאָ־נערין.

עס מעהרען זיך כסדר די חתונות פֿון אמעריקאַנישע מיליאָנערס־טעכטער מיט אייראָפּעאישע אַריסטאָקראַטען.

די אמעריקאַנישע מיליאָנערע ווילען דורכאויס אַריינברענגען דעם „אדעל" אין זייערע משפּחות, און ווייל אין אמעריקאַ אַליין קען מען דעם אדעלס־טיטעל נישט בעקומען, טראַכטען זיי וועניגסטענס דורך חתונות דאס צו צו ערייכען.

און די אייראָפּעאישע אַריסטאָקראַטען מאַכען נישט קיין גרויסע שוועריגקייטען אין דער זאַך. פֿערטרעטער פֿון דעם העכסטען אדעל. די שטאָלצעסטע געשלעכטער, האָבען חתונה מיט אמעריקאַנישע בירגערליכע טעכטער, ווען זיי ברענגען נאָר א היבש ביסעל מיליאָנען דאָלאַרס אלס נדן מיט.

געוועהנליך זענען דאס זאַלכע אדעלינגע, וואָס זייערע אדעלס־טיטעל האָבען זיי נאָר נישט זייער איינענס, זיי פֿערקויפֿען אלזאָ דעם אדעל פֿאַר געלד...

אין לעצטער צייט האָט זיך אָבער אויך א זעהר רייכער אונגאַרישער אדעלינער, גראף פֿערדינאַנד קאַלאַראַ־מאַנספֿעלד, פֿערהייראַטעט מיט דער טאָכטער פֿונ'ם אמעריקאַנישען מיליאָנער אליזער אייזעלין, אָט דיעזע חתונה, אין וועלכער דער חתן האָט זיך נישט דווקא בעדאַרפֿט פֿערקויפֿען פֿאַר דעם געלד, האָט אין אדעלינגע קרייזען געמאַכט דאס גרעסטע אויפֿזעהען.

מיר ברענגען אין אונזער היינטיגער נומער א פֿאָטאָגראַפֿיש בילד, פֿאָרשטעלענדיג דעם גראף פֿערדינאַנד קאַלאַראַ־מאַנספֿעלד מיט זיין יונגער פֿרוי אין דעם מאָמענט, ווען זיי געהען ארויס פֿונ'ם שטאַנדעס־אַמט אין ניו־יאָרק נאָך דער ציוויל־טרויאונג.

א נייער ספּאָסוב צו בע־פֿערדערן פֿערד.

דאס בעפֿערדערן פֿון פֿערד פֿער שיף איז תמיד געוועזען זעהר בעשווערליך, ווייל די שטאַלונגען, וואו די פֿערד ווערען איינקוואַרטירט, געפֿינען זיך ערשט טיעף אין מיטען שיף און ווען מען פֿלעגט זיי אריבערטראַנספּאָרטירען אויפ'ן שיף דורך דעם טריט־ברעט, האָט מען זיי געמוזט איינצעלווייז פֿיהרען א היבשע שטרעקע און דאס פֿלעגט דויערן פֿיעל צייט.

איצט האָט מען אויף אלע גרויסע שיפֿען איינגעפֿיהרט א נייעם ספּאָסוב, ווי אזוי די פֿערד ארויפֿצובריינגען אויפ'ן שיף אין דעמזעלבען אופֿן ווי געוועהנליכע סחורה.

מען טהוט אן דעם פֿערד א ברייטען גורט איבער'ן גאַנצען מיטעלקערפער און אין אָט דעם גורט בעפֿעסטיגט מען די צייהן פֿון דעם קראַהן און מען ציעהט דאס פֿערד אַרויף, ביז אין מיטען שיף, דערנאָך לאָזט מען עס אַראָב דירעקט אין שטאַל אריין, וואו עס בלייבט זיצען דעם גאַנצען וועג.

דיעזער נייער ספּאָסוב, וועלכען מיר אילוסטרירען אין אונזער היינטיגען נומער, איז זעהר בעקוועם און דאס גאַנצע שפּיעלט זיך אָב ציעמליך שנעל און איינפֿאַך.

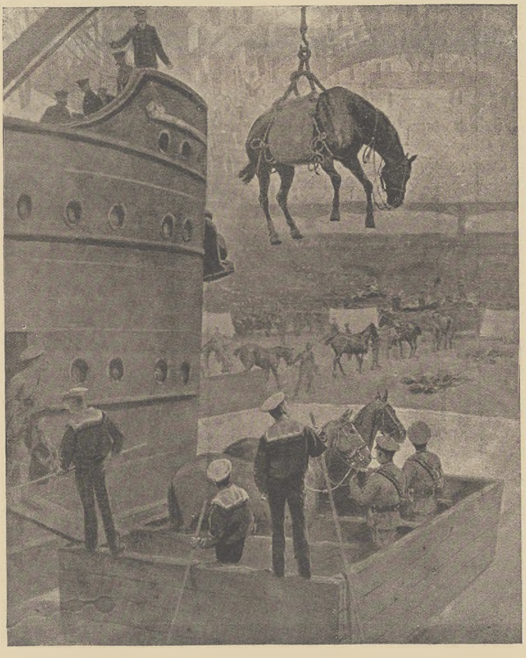

א נייער ספּאָסאָב צו בעפֿערדערן פֿערד: די פֿערד ווערען מיט'ן קראַהן אויפֿגעהויבען און אין שיף אריין בעפֿערדערט.

דער געהיימניספֿולע טוידט פֿון דר לעוויצקי: יאַנינאַ באָראַוואָסקאַ, וועלכע מען האָט פֿערדאַכטעט אונטער'ן פֿערדאַכט, אז זי האָט לעוויצקין דערשאָסען.

דער נייער דומא־דעפּוטיר־טער פֿון ווארשא.

דער דומא־דעפּוטירטער פֿון ווארשא, ראמאַן דמאָווסקי, האָט פֿאַר א צייט רעזיגנירט פֿון זיין מאַנדאַט. דמאָווסקי איז געוועזען דער פֿיהרער פֿון פּוילען־קלוב אין דער דומא און בשעת ער איז געוועהלט געוואָרען, האָבען זיך די פּוילען פֿון איהם פֿערשפּראָכען גאָלדענע בערג. ער וועט אויפֿטהוען נאָר גרויסאַרטיגעס...

ער האָט אָבער גאָר נישט אויפֿגעטהון; זיין אויפֿטרעטען אין דער דומא האָט נישט געבראַכט דעם פּוילישען פֿאָלק קיין שום מאָראַלישען און פּראַקטישען נוצען. דמאָווסקי אַליין איז באַלד געקומען צו דער איבערצייגונג, אז דורך זיין פֿיהרונג ווערט דער פּוילען־קלוב נאָר בלאַמירט און געשעדיגט, און ער האָט רעזיגנירט.

ווי גרויס די גלייכגילטיגקייט פֿונ'ם פּוילישען פֿאָלק צו דער דומא איז געוואָרען, איז דאַפֿון צו זעהען, וואָס ס'האָט זיך קיינער נישט אינטערעסירט, ווער ס'זאָל געוועהלט ווערען אויף דמאָווסקי'ס אָרט... דער בעפֿעלקערונג איז שוין אַלעס איינס...

געוועהלט געוואָרען איז דער ליטעראַט און קריטיקער וואָלאָדיסלאַוו יאַבלאָנאָווסקי, וואָס זיין בילד ברענגען מיר אין היינטיגען נומער. יאַבלאָנאָווסקי געהערט עבענפֿאַלס צו דער נאַראָדאָווא־דעמאָקראַטישען פּאַרטיי, וועלכע האָט די פּוילישע פּאָליטיק אין דער דומא אזוי שטאַרק געשעדיגט. או דאס פֿאָלק האָט צו איהר פֿערלוירען יעדע האָפֿנונג.

דון יוסף הנשיא, הערצאג פון נאקסאס

היסטארישער ראמאן אויס דעם זעכצעהנטען יאהרהונדערט

פריי בעארבייטעט נאך ווילדענראד.

(עלפטע פארטזעצונג). *)

צוועלפטעס קאפיטעל.

עטליכע וואכען זענען אוועק זייט דעם אפענעם קאמפף צווישען מוהאמעד סקולי און דון יוסף הנשיא.

דער סולטאן האט בענוצט יעדע געלעגענהייט, איבערצושיטען דעם הערצאג פון נאקסאס מיט די בעווייזע פון זיין גנאדע, גלייך ווי ער וויל איהם ענטשעדיגען פאר די קרענקונגען, וואס ער האט ערלעבט אין דעם סולטאנס געכורטספאן.

מוהאמעד סקולי האט אויך, לפנים וועניגסטענס, מיט איהם ווידער געמאכט שלום. און ווען זיי פלעגען צוזאמענקומען ביי וויכטיגע בעראטהונגען ווענען דעם בעפארשטעהענדען קריעג, איז דער פערקעהר צווישען ביידע מענער געווען אהן שום צייכענס פון שנאה־קנאה.

אבער טראצדעם האט דון יוסף הנשיא גוט געוואוסט, ווי ווייט ער מוז זיך היטען פאר מוהאמעד סקולי׳ס פערפאלגונגען, וועלכער וועט זיכער בענוצען יעדע געלעגענהייט, איהם אינטערצושטעלען א פיסעל...

און ער האט טאקי רעכט געהאט. מוהאמעד סקולי איז נישט ארומגעגאנגען ליידיג; מיט זעלטענער ענערגיע און ענטשלאסענהייט פערפאלגט ער זיין פלאן, דורך לעאנארא צו ברענגען אויף זיין פיינד דאס פערדערבען און אין א צייט ארום איז איהם דאס אויך געלונגען.

ביי אלער פארזיכטיגקייט, וועלכע דער הערצאג פון נאקסאס האט אנגעווענדעט, איז איהם דאך נישט איינגעפאלען, אז מוהאמעד סקולי העצט קעגען איהם אויף זיינע איינענע ברידער. געוואוסט האט ער נאר אזוי פיעל, אז צווישען די יודען פון קאנסטאנטינאפעל הערשט א געוויסע אונצופרידענהייט מיט איהם ווענען לעאנארא... זיי מיינען, וואס ער האט זיך אויסגעזוכט א נישט־יודישע טאכטער פאר א פרוי... און אם מייסטען העצט קעגען איהם א געוויסער שמעון, דעם ווענעציאנער רב׳ס זוהן, וועלכער האט איהם אין ווענעדיג געפיהרט צו זיין מוהמע ווען זי איז געזעסען אין קערקער... אט דיעזער שמעון איז געווען איינער פון די צוויי יודען, וועלכע מען האט געפאקט אין דער שרעקליכער נאכט, ווען דער פולווערטהורם פון ווענעדיג האט עקספלאדירט. צוזאמען מיט דון יוסף הנשיא; ער אויך איז אם מייסטען נישט־צופריעדען געווען מיט לעאנארא און ער האט אויך גאנץ אפען געזאגט זיין מיינונג דעם הערצאג פון נאקסאס. אז אויב ער וועט התונה האבען מיט דעם קריסטליכען מעדכען, וועט דאס יודישע פאלק נישט מעהר האבען קיין צוטרויען צו איהם...

דון יוסף הנשיא האט די ווערטער פון דעם פאנאטיקער שמעון ווייניג בעאכטעט. אבער אזוי ווייט האבען זיי אויף איהם געווירקט, אז ער האט די חתונה מיט לעאנארא פון וואך צו וואך פערצוינערט...

לעאנארא אליין איז פון דעם פערצוינערן צופריעדען געווען. ס׳האט געדויערט עטליכע טעג, ביז זי איז וויעדער צו זיך געקומען נאך דער שרעקליכער נאכט וואס זי האט דורכגעלעבט אין דעם סולטאן׳ס פאלאסט, פערליערענדיג יעדע האפנונג אויף בעפרייאונג.

איצט, זיצענדיג אין דון יוסף׳ס פאלאסט, אונטער׳ן שוץ פון דער עדלער דונא גראציא, פיהלט זי זיך שוין זיכער. אבער איהר זעעלישע שטימונג איז געדריקט און צומייסט בעדעקט א טרויעריגקייט איהר פנים. פון צייט צו צייט דערמאנט זי זיך אויך אן איהרע ברידער, וועלכע זי האט איבערגעלאזט דעמילט שווער־פערוואונדעט

אויף א האלבצערשטערטען שיף אין מיטען די שטורמישע חוואליעס פונ׳ם ים, פון וועלכע זי האט ביז היינט קיין שום נאכריכט נישט ערהאלטען...

ווי ווייט איהרע ברידער זענען געווען, נעגען איהר פערהעלטניס מיט דון יוסף, „ווי הייט זיי האבען איהר לעצטען שריט בעקעמפפט און זי ראפא׳ געשאלטען — זענען זיי דאך איהרע ברידער, און די ערינערונג אן זיי ערפילט זי מיט טרויער...

דון יוסף רעדקענט אין איהר. אז זי איז געדריקט פון טרויריגע מחשבות, אבער ער פערשטעהט ווענען וואס דאס איז אין האפט. אז מיט דער צייט וועט זיך איהר פנים ווידער אויפהעלען ווי פריהער.

אין א טריעבען ווינטערטאג, ווען דער הערצאג פון נאקסאס איז געזעסען אין זיין סאלאן מיט לעאנארא און דונא גראציא, פערטיעפט אין א געשפרעך — מעלדעט איהם זיין דיענער אז א משולח פונ׳ם קאנסטאנטינאפעלער רב איז געקומען מיט א בריעף צום הערצאג.

— זאל ער אריינקומען! — זאגט דון יוסף איבערראשט — איך בין נייגעריג, וואס דער רב וויל פון מיר.

דער משרת קומט באלד אריין און איבערגייט א גרויסען, פערזיגעלטען בריעף.

דון יוסף עפענט איהם און לעזט. אין דעם בריעף ווערד דער הערצאג פון נאקסאס איינגעלאדען צו ערשיינען ביי א זיצונג פון דעם קאנסטאנטינאפעל בית־דין וועלכע וועט אבגעהאלטען ווערען אין דער גרויסער שוהל אין א צייט, וועלכע דער הערצאג אליין זאל בעשטימען.

האטשי דער בריעף איז געווען זעהר פריינדליך און עהרערביעטיג געשריעבען, האט דאך די גאנצע זאך דעם הערצאג שטארק איבערראשט. זייטדעם ער פלעגט צו האבען א פערקעהר מיט די רבנים, פלעגען זיי תמיד צו קומען צו איהם. ווען זיי האבען זיך בעראטהען מיט איהם ווענען עפיס א וויכטיגער אנגעלעגענהייט בעראטהען...

איצט רופען זיי איהם צו זיך! דאס מוז עפיס זיין!

דונא גראציא, וועלכע האט אויך געלעזען דעם בריעף, פערשטעהט תיכף, ווענען וואס דא האנדעלט זיך. זי נייגט זיך צו איהם און רוימט איהם איין א סוד אין אויער: „דאס איז דעם פאנאטיקער שמעון׳ס ווערק! היט דיך פאר איהם.“

דון יוסף שווייגט און זיך מאכענדיג מוטה ווי איינער וואס פרעגט נישט נאך קיינעם, ערקלערט ער דעם משרת, אז ער בעשטימט אויף מארגען צו מיטאג די זיצונג אין דער שוהל, צו וועלכער ער וועט קומען.

דער משרת נעהמט אוועק און דון יוסף הנשיא בלייבט מיט די צוויי פרויען אין זיין סאלאן, אויפגערעגט און אומעטיג.

לעאנארא האט צוזאר נישט געוואוסט, ווענען וואס דא האנדעלט זיך. אבער אויך זי דערקענט, אז איהר התן איז פלוצים ווי פערענדערט געווארען און זי בעמיהט זיך איהם אויפצוהייטערן מיט פריינדליכע ווערטער.

דון יוסף הערט זי אויס האלב צעשטרייט. פון צייט צו צייט שטרענגט ער זיך אן, צו לאכען און לוסטיג צו זיין. אבער באלד שטארקט זיך ווידער דאס ביטערע געפיהל אין זיין הארץ און דער אומעט בעהערשט איהם ווידער ווי פריהער...

א ביסעל איז ער צופריעדען פון דעם, וואס ער וועט האבען די געלעגענהייט צוזאמענצוקומען מיט די יודישע רבנים און זיי אפען צו ערקלערען זיינע פלענע פאר׳ן יודישען פאלק אין דער צוקונפט... אבער ווער ווייסט, ווי ווייט דיעזע פאנאטיקער זענען שוין קענען איהם אזוי פנעהעצט און אויב זיי וואלטען נישט ליעבער

פערציכטען אויף זיין גאנצער הילף, ווייל זיי האבען צו איהם פערלוירען דאס צוטרויען.

דעם אנדערן טאג צו מיטאג איז דון יוסף הנשיא ערשיענען אין דער גרויסען שוהל.

צוויי רבנים האבען איהם ערווארט ביים איינגאנג און מיט גרויס כבוד געפיהרט ביז צו דער מזרח־וואנד, וואו ער האט זיך געזעצט אויף א עהרענשטוהל.

ארום א גרויסען טיש זענען געזעסען אלע רבנים און דיינים פון קאנסטאנטינאפעל. אויפ׳ן טיש ליעגען פערשיעדענע ספרים און אין צוויי גרויסע לייכטער ברענען וואכסענע לעכט.

שטאלץ ווי א פירסט זיצט דער הערצאג פון נאקסאס אויף זיין שטוהל און זיין אויג בעטראכטעט די אלע ארום זיצענדע רבנים. ווילענדיג פון זייערע פנים׳ער ארויפלעזען דעם סוד פון דער היינטיגער זיצונג.

אבער זייערע בליקען זענען קאלט און הארט. נאר אזויפיעל איז צו דערקענען, אז זיי ערווארטען עפיס זעהר וויכטיגעס.

דון יוסף הנשיא זוכט צווישען די אנוועזענדע דעם פאנאטיקער שמעון, וועלכער האט די גאנצע זאך אנגעצאפייעט. אבער ער איז נישט דא צווישען זיי אין דאס בעהיינט איהם אביסעל.

נאכדעם ווי אלע רבנים האבען זיך ארומגעזעצט ארום טיש, הייבט זיך אויף דער רב ר׳ יצחק אבן־לב און זיך ווענדענדיג צו דון יוסף הנשיא, זאגט ער:

— איך בעגריס דיך, אונזער פירסט אין דעם היילינען ארט, און זאג ארויס מיין צופריעדענהייט, וואס דו האסט אונז נישט פערשעמט און ביזט געקומען, ווען מיר האבען דיך גערופען!

מיר האבען פערנומען, אז עפיס א שווארצע וואלקען וויל פערדונקלען דיין הערליכקייט און מיר האבען זיך ערלויבט דיך אהער צו רופען, כדי צו פערטרייבען דעם וואלקען און ווידערצוגעבען דעם כבוד, וועלכער געבוהרט דיר!...

דון יוסף הנשיא הערט נאר אונגעדולדיג אלע דיעזע רייד. פלוצים אונטערברעכט ער דעם רב פרעגענדיג שטאלץ:

— ווער האט אייך געזאגט, אז עס שוועבט א וואלקען איבער מיין קאפ? איך ווייס נאר נישט דאפון און אייערע ווערטער זענען מיר אינטערעסאנט! דער סולטאן מיין הערר, איז מיר אזוי גנעדיג ווי תמיד!...

דער אלטער רב ווינקט מיט זייער האנד. ער זאל זיך בערוהיגען און ענטפערט:

— דו ביזט דיך טועה, דון יוסף הנשיא! נישט ווענען דעם סולטאנס גנאדע האנדעלט זיך דא! דער סולטאן איז נאר א מענש און ער טהוט דאס, וואס גאט בעפעהלט איהם. „לב מלכים ושרים ביד ה׳“, דאס הארץ פון קעניגע און פירסטען איז אין גאטס האנד. מיר מיינען די גנאדע פון אונזער פאטער אים הימעל, וועלכער האט דיך ערהויבען אזוי הויך איבער דיינע ברידער. אט דיעזע גנאדע קען נאר געניעסען דער יעניגע, וואס האלט טריי צו גאט און צו זיינע געבאטע!...

דון יוסף שפרינגט אויף פאר דעם כעס פון זיין שטוהל:

— מיינט איהר אפשר, אז איך בין נישט אזא מענש, וואס פערדיענט גאט׳ס גנאדע? — פרעגט ער מיט א ציטערנדיג קול.

דער אלטער רב ענטפערט אבער רוהיג און געלאסען:

— מיר איז געמעלדעט געווארען, און דאס פון פרומע עהרליכע מענשען, וואס מען מעג זיך אויף זייערע ווערטער פערלאזען, און וועלכע האבען דיך תמיד געליבט

*) זייע אבאנענטען ערהאלטען די פריהערדיגע פארטזעצונגען אויף פערלאנגען גראטיס צוגעשיקט.

וועגען דיין עהרליכקייט און פרומקייט, — אט דיזע פרומע עהרליכע מענער האבען מיר מודיע געווען, אז דו האסט דיך אבגעקעהרט פון גאטס וועג און פערלאזט זיין תורה. אט באלד וועסטו הערען, וואס מען בעשולדיגט דיך, און עס וועט זיך זעהר פרייען, ווען ס׳זאל דיר געלינגען, דיך ריינצוזוואשען פון יעדער שולד!

דון יוסף הנשיא קוקט זיך א־ום פון אלע זייטען, ער וויל זעהען דעמיעניגען, וואס בעשולדיגט איהם.

ער ברויכט אויך נישט לאנג צו ווארטען. באלד הייבט זיך אויף דער רב ר׳ יעקב מרגליות און עפענדיג א חומש, רופט ער מיט א פעסטער שטימע:

„אט דא אין אונזער היילינער תורה שטעהט, אז ווען גאט וועט אונז ברענגען אין אונזער לאנד אריין און וועט פערטרייבען די אנדערע פעלקער פאר אונז, זאלען מיר מיט זיי קיין פריינדשאפט נישט שליעסען; זייערע טעכטער זאלען מיר נישט נעהמען פאר אונזערע זוהן און אונזערע טעכטער נישט געבען פאר זייערע זוהן, ווייל זיי וועלען אבקעהרען אונזערע הערצער פון גאט, צו דיענען פרעמדע געטצען...

אט אזוי שטעהט געשריעבען אין אונזער היילינער תורה! און איצט הערען מיר, אז דעריעניגע מאן, וואס וויל ברענגען אונזער פאלק די גאולה און די ישועה, וועלכען גאט׳ס חסד האט אזוי דערהויבען, אז ער וועט באלד קענען זעצען א קעניגסקרוין אויף זיין קאפ און זיין א קעניג פון די יודען — וואס טהוט דער מאן? ער וויל זיך פערבינדען מיט א נישט־יודישע טאכטער. ער וויל זיין הארץ אוועקשענקען א בת אל נכר, ער וויל אונטריי ווערען אונזער תורה און איהרע מצות! —

מיר מוזען איהם איבערדעם גאנ׳ן אפען ערקלערען אונזער מיינונג, אז מיר קענען איהם נישט מעהר בעטראכטען אלס אונזער פיהרער, אלס אונזער פירסט, ווי לאנג ער וועט נישט אבלאזען פון דעם פרעמדען ווייב!“

דער רב האט גערעדט מיט גרוים פעסטיגקייט און פון זיינע אויגען האבען געשפריצט פונקען פייער.

דון יוסף איז זעהר בלאס געווארען, הערענדיג די שרעקליכע אנקלאגע. באלד אבער פאסט ער מיטה און ענטפערט מיט געצוואונגענער רוהיגקייט:

— איך קען אייך טאקי פון דער זעלבער תורה בעווייזען, אז איך מעג חתונה האבען מיט דעם מעדכען, וועלכע איז פיעל עדלער און ריינער פון אייך אלע, פינסטערע פאנאטיקער.

די רבנים שפרינגען אויף פון זייערע פלעצער. ס׳הער׳ען זיך קולות: „הערט ווי ער בעשימפפט אונז!“ — „ער איז א מחרף ומגדף!“ „טרייבט איהם ארויס פון דאנען!“ „ער שפאטעט פון דער תורה!“

דון יוסף הנשיא, זעהענדיג דעם רעש, וואס זיינע ווערטער האבען אנגעמאכט, דערקענט, אז מיט די רבנים וועט ער זיך נישט קענען רוהיג אויסטענה׳ן. ער הייבט זיך אויף און וויל ארויסגעהען... דערווייל אבער האבען זיך די רבנים אביסעל בערוהיגט און צוויי פון זיי, ר׳ אליהו בן־חיים און ר׳ יהודה אלנאזי, בעטען איהם ער זאל בלייבען, כדי די בעראטהונג זאל קומען צו א סוף.

דער רב ר׳ יצחק עקריש בעט, מען זאל זיין שטיל, און רופט:

— אחי ורבותי! בערוהיגט אייך! מיר האבען געהערט די שווערע אנקלאגע פון אונזער חבר ר׳ יעקב מרגליות געגען דעם הערצאג פון נאקסאס און אויך די שארפע אנטווארט פון דעם הערצאג! איצט ערלויבט מיר אויך צו זאגען מיין דעה. די דעה פון אן׳אלטען מאן וואס האט ארומגעוואנדערט א האלבע וועלט און קען די לאגע פון אונזערע ברידער אין אלע לענדער.

מיינע ברידער! איבעראל ווער׳ען מיר פערפאלגט און געהאסט, נאר דא, אין קאנסטאנטינאפעל און אין די אנדערע טירקישע שטעדט, לעבען מיר רוהיג און צופריעדען! וועמען האבען מיר דאס צו פערדאנקען, ווען נישט דעם הערצאג פון נאקסאס, וואס דורך איהם געניעסען אויך מיר דעם חסד פונ׳ם סולטאן. איבערדעם איז עס אונזער פפליכט, נישט צו פערטרייבען דעם מאן, וואס מיר האבען איהם אזויפיעל צו פערדאנקען, נאר מיר מוזען די גאנצע אנגעלעגענהייט איבערקלערען רוהיג און געלאסען.

די רוהיגע ווערטער פון דעם אלטען רב האבען געווירקט אויף די רבנים. זיי האבען זיך ווידער געזעצט אויף זייערע פלעצער און ר׳ יצחק עקריש זאגט ווייטער:

— ר׳ יעקב מרגליות האט אונז ציטירט פסוקים פון דער היילינער תורה, אז מיר טארען זיך מיט די פרעמדע פעלקער נישט משדך זיין. דון יוסף הנשיא ווידער בערופט זיך אויף פרשת כי תצא, אז מיט א יפת־תואר, א קריעגסגעפאנגענע, מעג מען יא חתונה האבען. איז דאך דא צו זעהען א סתירה אין דער היילינער תורה גופא! נאר אונזערע חכמי התלמוד האבען שוין ערקלערט, אז דער איסור איז נאר חל אויף די שבעה אומות, וואס האבען געוואהנט אין ארץ־ישראל. דער היתר אבער איז נוגע צו אנדערע ווייטערע פעלקער...

איצט שפרינגט ר׳ יעקב מרגליות אויף פון זיין זיץ און רופט מיט כעס:

— דו האסט א טעות, מיין חבר ר׳ יצחק; עס האנדעלט זיך אונז איצט נישט וועגען דעם „איסור“ אדער וועגען דעם „היתר“... מיר האבען דא צו ענטשיידען, אויב א מאן, וואס איז אזוי שוואך, אז ער קען זיך נישט שטארקען איבער זיין יצר־הרע און לאזט זיך פערפיהרען פון א בת־אל־נכר, אויב ער איז ראוי צו זיין א נשיא־ישראל, א פיהרער און א הערשער פון די יודען!“

(פארטזעצונג קומט).

בכל־מכל־כל.

(געפאלענע גרעסען — קעניג עדוארד — פירסט בילאוו — דר. בילינסקי — וועקערלע, קאסוטה, אנדראסי, אפאני — אראב פון די בענקליך -- א מוסר פאר די קומענדע)

געפאלענע גרעסען.

מיר לעבען אין זעהר א ערנסטע צייט. אין א צייט, פון דער „ענטווערטהונג פון אלע ווערטהע“ לויט ניעצשע, פון „שנוי־ערכין“ לויט דר. בערדיטשעווסקי, פון געפאלענע גרעסען.

מענשען, וואס האבען ערשט נישט לאנג געגאלטען אלס גרויס, איינפלוסרייך, שטארק, קלוג, געשיקט, אונענטבעהרליך — ווערען מיט א מאל קליין, אונפעהיג, נישט־נויטהיג... ס׳איז פשוט געווא־ען א איבערקעהרעניש!

אט זעהען מיר למשל, דעם קעניג עדוארד פון ענגלאנד. אין די עטליכע פאר יאהר, זייט ער זיצט אויף דער קעניגסשטוהל האט ער אויפגעטהון נאר גרויסארטיגעס. ענגלאנד האט [illegible] אין דער וועלט־פאליטיק א מאכט און א איינפלוס ווי נאך קיינמאל פריהער. ער האט אויסגעגלייכט אלע סכסוכים מיט זיינע אלטע געגנער פראנקרייך און רוסלאנד. האט זיך איבער געבעטען מיט זיינע קאלאניעס אין אפריקא און אויסט־אליען. האט זיך געזיכערט זיין בעזיצשטאנד אין אינדיען דורך דער אליאנץ מיט יאפאן, דעם בעזיצשטאנד אין אפריקא דורך דער „ענטענטע“ מיט פראנקרייך, דעם איינפלוס אין פערזיען דורך דער „ענטענטע“ מיט רוסלאנד — בקצור: ס׳האט בעהערשט די גאנצע וועלט־פאליטיק, ביז פאר נישט לאנג...

און ווייל אלעס דאס איז געווען די פערזענליכע ארבייט פונ׳ם קעניג אליין; עדוארד VII. בכבודו ובעצמו איז ארומגעפאהרען ווי א געשעפטס־רייזענדער און האט אבגעשלאסען אלע דיעזע אליאנצען און „ענטענטען“, האט ער געגאלטען אלס דער גרעסטער פאליטיקער פון דער יעצטיגער צייט...

און פלוצים פאלט ער נאר אראב פון זיין הויכער מדרגה. קומט די באלקאן־קריזע און עס שטעלט זיך ארויס, אז דער גרויסער העלד האט נישט מיט וואס צו פייפען... ענגלאנד בעזיצט קען גרויסע ארמעע, אויך זיין קריעגספלאט איז נישט אזוי שטארק, צו קענען דער וועלט אויפדרענגען איהר ווילען. עס העלפט נישט די פערבינדונג מיט רוסלאנד און פראנקרייך. עסטערייך־אונגארן און דייטשלאנד זאגען „ניין“ און קעניג עדוארד מוז נאכגעבען, נאכגעבען בחרפה ובבושה!

און די וועלט ווערט געוואהר א סוד, אז קעניג עדוארד האט ביז איצט בלויז געהאט פשוט מזל, אהן חכמות! און קוים האט זיך די מוהמע „גליקעלע“ אביסעל פון איהם אוועקגעדרעהט, איז ער געווארען א פשוט׳ער בשר־ודם אהן גבורות, אהן קונצען, אהן דיפלאמאטישע פעהיגקייטען!

עס דרעהט זיך פון איהם אוועק פראנקרייך! רוסלאנד חבר׳ט זיך מיט דייטשלאנד! יאפאן, זיין טייער פריינד, וויל זיך אדער האט זיך שוין פערבינדען מיט עסטערייך־אונגארן און דייטשלאנד. אויך די טירקיי, אזוי מורמעלט מען, האט שוין אבגעשלאסען א מיליטערישע קאנווענציע מיט די דרייבונד־מעכטע.

קעניג עדוארד איז א־אבגעפאלען פון אלע 7 הימלען. ער שעמט זיך אפילו שוין צו קומען קיין מאריענבאד... זיין גאנצע גדולה איז, וואס זיין פערד האט געוויגט ביים דערבי־ווערטרענען! — אויך א נחמה פאר א געפאלענער גרעסע!

פירסט בילאוו האט א צייט לאנג געגאלטען פאר א „צווייטען ביסמארק“. ווייניגסטענס האט ער אזוי הויך אוואנסירט ווי ביסמארק, אנגעהויבען פון א פראסטען „אטטא פון ביסמארק“ איז דער אלטער רייכסקאנצלער אראב פון דער שטוהל אלס „פירסט“. בילאוו איז אלס פראסטע „בערנארד פון בילאוו“ געווארען רייכסקאנצלער. און קוים עטליכע יאהר שפעטער פיהרט ער שוין דעם גרויסען טיטעל „פירסט בילאוו“... א קלייניגקייט פון א מדרגה!

און דאס דייטשע פאלק האט פון איהם געלעקט די פינגער. „מיין בערנהארד“, פלעגט איהם דער קייזער רופען; „אונזער בערנהארד“, דאס גאנצע פאלק... ער איז געוועזן פאפולער אין בערלין, ווי למשל, די קליינע האללענדישע פרינצעסין יוליאנא אין האלאנד...

און פלוצים פאלט ער אראב פון זיין מדרגה, נישט וועגען עפיס א וויכטיגער דיפלאמאטישער פראגע, נאר וועגען א קלייניגקייט, וועגען עפיס א שטייער־פארלאגע...

דאס דייטשע בודזשעט ליידט שוין לאנג אויף א „שווינדזוכט“: ס׳האט די אויסצעהרונג אין קעשענע. די הוצאות ווערען יעדעס יאהר גרעסער, די הכנסות אבער נישט. מוז מען א־ויסזוכען נייע שטייערן.

אבער דער רייכסטאג קען וועגען די נייע שטייערן נישט ווער׳ען איינשטימיג. געוויסע שטייערן ווילען די ליבעראלען, ווילען די קאנסערוואטיווען נישט; ביי אנדערע ווידער פערקעהרט. און דער גרויסער קאפ בילאוו קען זיך מיט די שטייערן קיין עצה נישט געבען... זיין מאיאריטעט אים רייכסטאג, זיין ליבעראל־קאנסערוואטיווער בלאק, איז זיך צערפאלען... פירסט בילאוו האט אויפגעהערט צו הייסען „מיין בערנהארד“, „אונזער בערנהארד“, ער איז א געפאלענע גרעסע... מען קלערט נאך, ווער ס׳וועט קומען אויף זיין שטעלע... ער אליין איז א אבגעטהוענער מענש א געפאלענע גרעסע.

מיט עטליכע חדשים צוריק איז אין עסטרייך ערנאנט געווארען א נייע מיניסטעריום. צווישען די מיניסטער איז אויך געוועזן איינער, דער פינאנצמיניסטער דר. בילינסקי, וועלכער האט געגאלטען אלס די שטארקסטע קראפט אים מיניסטעריום. „אהן איהם איז דאס נייע מיניסטעריום נאר אונמעגליך“, האט מען געזאגט...

און ווען מען האט גערעכענט, אז באראן ביענערטה וועט זיך נישט קענען האלטען, איז דר. בילינסקי אלגעמיין בעצייכנעט געווארען אלס זיין זיכערסטער נאכפאלגער... ער איז געוועזן די איינציגע האפנונג פון אלע מאסגעבענדע קרייזע.

און איצט, קוים דריי חדשים שפעטער, איז דר. בילינסקי א געפאלענער מאן; געפאלען חאטשי ער זיצט נאך אויפ׳ן בענקיל... ווען ער האט נאך נישט דעמיסיאניר׳ט, איז דאס דאפאר, ווייל מען וויל נישט

נאכגעגעבען דער אפאזיציע, זי זאל זיך בעהערשען, אז זי האט אויסגעפֿיהרט איהר ווילען...

דר. בילינסקי האט זיך צוויימאל בענאַדישט. ערשטענס מיט זיינע נייע שטייער־פּראָעקטע אויף ביער און שנאַפּס; צווייטענס מיט זיין צושטימונג צו דער אגראַרישער באנק אין באָסניען... אָט די צוויי נאַרישקייטען וויל מען איהם נישט מוחל זיין. זיינע איינענע מיניסטער־קאָלעגען האלטען ביי איהם נאר „מפני־הכבוד״ וייל עס פּאַסט נישט, אַ קאָלעגע צו לאָזען אין שטיך... אבער פֿון דער ערשטער געלעגענהייט וועט ער אראבטאַנצען.

— אויב דאָס וועט געשעהען תיכף, אדער שפּעטער, איז אַ נעבענזאַך... פֿאַר אַלע פֿעלע איז ער אַ געפֿאַלענע גרעסע...

* * *

געפֿאַלענע גרעסען זענען אויך די אונגאַרישע פּאָליטיקער: קאָסוטה, וועקערלע, אנדראַסי, אַפּאָני... ערשט פֿאַר צוויי יאָהרען האבען זיי אַ גאַנצען לאנד געהאט די גרעסטע דעה; דאָס פֿאָלק האט זיי צוגעיובעלט און אַרום זיי געטאַנצט ווי אַרום אַ גאָלדענעם „עגל״... היינט ויצען זיי מיט פֿערלענגטע העזר: אַ יוסטה, אַ האַלא, עפּיס אַ שטיקעל רעדאַקטאָר פֿון אַ צווייטהעלער־בלעטעל האָט מעהר דעה פֿון זיי...

זיי פֿאָהרען קיין ווין און צוריק... יעדען טאג זוכען זיי נייע פּלענע, נייע שפּעקולאַציעס, ווי אַזוי אַרויסצוקריכען פֿון דער קריזע... אבער עס העלפֿט נישט! קיינער פֿרעגט נישט נאָך זיי, זיי זענען אַלע געפֿאַלענע גרעסען...

* * *

געפֿאַלענע גרעסען זעהען מיר אין אַלע ווינקעלעך, אין אַלע לענדער... זאלען זיך די נייע גרעסען, וואס וועלען איינגעהמען זייער פּלאַץ, דאָפֿון אַרויסנעהמען אַ מוסר און זיך נישט צופֿיעל איינבילדען... וועט געזונדער זיין, פֿאַר זיי און פֿאַר דער וועלט!

בן־לאה.

פֿון נאהנט און ווייט.

— אַ אַרויסגעבער־קאָמיטעט אין נויאָרק מיט׳ן ד״ר דוד פֿיליפּסאָהן, אייזיראַ זיננער און ד״ר מענדעס אַן דער שפּיצע, האבען פֿונאַנדער געשיקט צו יודישע געלעהרטע און רבנים אַ צירקולאַר וועגען אַ נייע יודישע היסטאָריע, געשריבען אין ענגלישער שפּראַך, וועלכע זי געהען אַרויסגעבען אין זעהר אַ פּאָפּולערע, ערצעהלענדע און לייכטע פֿאָרם. זי וועט זיין איינגעטיילט אין בעזונדערע מאָנאָגראַפֿיעס. און וועט זיין אַ מין ביילאַגע צו דער גרויסער יודישער ענציקלאָפּעדיע, וואס דער זעלבער קאָמיטעט האָט אַרויסגעגעבען. — אין דער היסטאָריע וועלען אַנטייל געהמען די גרעסטע יודישע געלעהרטע. זי וועט האַלטען 12 גרויסע אָקטאַוו־בענדער, צו 600 זייטען יעדער מיט 1800 אילוסטראַציעס.

— דער פּרעמדער, וואס געהט צום ערשטען מאל דורך די גאַסען פֿון טאָקיאָ, ווערט שטענדיג ערשטוינט איבער די גרויסע צאהל פֿון קליינע יאַפּאַנערינס, וואס געהען מיט ביכער אין פֿערשיעדענע לעהר־אַנשטאַלטען. וואס פֿאַר אַ גרויסע פֿאָרשריטע די פֿרויען־בילדונג האט געמאַכט אין יאַפּאַן בעווייזען פֿאָלגענדע ציפֿערן: אין 1896 האבען בעזוכט די מיטעל־שולע און העכערע שולען פֿון יאַפּאַן נאר 19,176 שילערינס; אין 1903 איז זייער צאָהל שוין געוועזען איבער 100,000 און אין 1906—130,000. אין 1907 זענען געקומען פֿון דער פּראָווינץ קיין טאָקיאָ מעהר ווי 4000 יונגע מערלעך העכערע בילדונג צו געניסען. דאס רוב פֿון זיי ווידמען זיך צו ליטעראַרישע בילדונג. אבער אסך בעזוכען אויך פּראַקטישע קורסען פֿון בוכהאַלטעריע, צושנײַדערײַ, שרייבען אויף אַ כאַשין א. ז. וו. די צאהל פֿון די יאַפּאַנערינס, וואס בעזוכען די טאָקיאָר אוניווערזיטעט, שטייגט פֿון יאהר צו יאהר און דאָרט געהען די טעכטער פֿון די אנגעזעהענסטע פֿאַמיליעס. [illegible] אַ באַל פֿון סטודענטקעס.

וואס איז פֿאָרגעקומען טאָקיאָ, זענען אויך געוועזען די טעכטער פֿון מיקאַדאָ.

די ענגלישע צייטונג „דיילי מייל״ ברענגט די ידיעה וועגען אַ געשפּרעך, וואס איהר קאָרעספּאָנדענט האט געהאט מיט׳ן נויאָרקער פּראָפֿעסאָר פֿון אַסטראָנאָמיע טאָדד. דער דאָזיגער געלעהרטער האט דעם קאָרעספּאָנדענט מודיע געוועזען זיין פּלאַן צו קומען טעלעגראַפֿיש אין פֿערבינדונג מיט די איינוואָהנער פֿון מאַרס. ער איז פֿעסט איבערצייגט אז די איינוואָהנער פֿון מאַרס ווילען שוין פֿון לאַנגע צייטען אונז נאַכריכטען צו שיקען, נאָר זייערע אַלע פּרוּוּען זענען ביז אהער נישט געלונגען. דעריבער וויל טאָדד אין סעפּטעמבער צוזאַמען מיט אַ לופֿטשיפֿער און אַ לופֿטבאַלאָן דערגרייכען אַזעלכע הויכע ערטער, וועלכע זענען שוין נישט מעהר אונטערגעוואָרפֿען אונטער׳ן איינפֿלוס פֿון דער ערד און שטערען שוין נישט מעהר די עלעקטרישע וואַליעס. אויף אַזעלכע הויכע ערטער וועט געפּרובירט ווערען צו בעקומען ידיעות פֿון מאַרס און ווענוס. אַ זויערשטאָף־אַפּאַראַט וועט די לופֿט־שיפֿער מעגליך מאַכען צו אָטמען אין אַזאַ הויך, וואו מענשליכע לונגען קאָנען שוין די לופֿט נישט פֿערטראָגען.

— די פּאָליציי אין נעאַפּאָל האט ענטדעקט אַ אונגלויבליכען פֿערברעכען, וואס קומט פֿאָר אויפֿ׳ן דאָרטיגען בית־עולם. די גרעבער און שומרים פֿון בית־הקברות האבען געפֿיהרט אַ גאַנצען האַנדעל מיט קליידער, וואס זיי האבען אַבגעצויגען פֿון די טויטע, וועלכע זיי האָבען אויסגעגראָבען ביי נאַכט פֿון די קברים. נישט געריהרט זענען נאָר געבליבען די מתים, וואס זייערע קרובים האבען פֿאַר זיי גוט בעצאָהלט די בית־הקברות שומרים.

— אין טשאַרנאָווסקי ביי שטעטין האט מען גראָבענדיג אין דער ערד געפֿונען אַ שיף, וואס שטאַמט פֿון זעהר אַלטע צייטען. די שיף איז געבראַכט געוואָרען אין מוזעאום קיין שטעטין.

א פּרעמיע פֿאַר אונזערע אבאָנענטען!

א רייזע קיין ארץ-ישראל

איז דאָס אידעאַל פֿון יעדען יוד! יעדען יוד וויל זיך בעזוכען דאָס הייליגע לאַנד, וואו דאָס יודישע פֿאָלק האט פֿערלעבט זיינע בעסטע יאָהרען, זיין גליקליכע פֿערגאַנגענהייט. און וואו עס ליגענט אויך די צוקונפֿט פֿון כלל־ישראל. דאָרט וואו יעדער שטיין, יעדער בערג און יעדער טהאל איז פֿול מיט היסטאָרישע זכרונות פֿון אונזער געשיכטע און פֿון אונזער טראַדיציע.

ביי די איצטיגע פֿאַרטגעשריטענע פֿערקעהרס־מיטעל איז אַזאַ רייזע נישט מעהר פֿערבונדען מיט בעזונדערע שוועריגקייטען, ווי אין אַלטע צייטען; זי איז פֿילמעהר אַ פֿערגניגונגס־רייזע אין אמת׳ן זין פֿונ׳ם וואָרט. פֿערגניגונגס־רייזע פֿאַר׳ן גייסט און פֿאַר׳ן גוף.

און עס מעהרט זיך אויך אין דער לעצטער צייט די צאהל פֿון דיזעניגע וואס פֿאָהרען קיין ארץ ישראל, בעזוכען די הייליגע ערטער פֿון דער פֿערגאַנגענהייט, און די יודישע קאָלאָניעס, די העררליכע בילדער פֿון דער צוקונפֿט.

די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג״, וועלכע האט אין דער קורצען צייט פֿון איהר בעשטעהען געוואונען אַזוי פֿיעל פֿריינד און אנהענגער צווישען יודישען לעזע־פּובליקום, וויל אויסדריקען איהר דאַנקבאַרקייט פֿאַר דיזע אנהענגליכקייט, אויסשרייבענדיג אַלס אַ בעזונדערע פּרעמיע פֿאַר איהרע יעהרליכע אבאָנענטען

א בחנם׳דיגע רייזע קיין ארץ ישראל און צוריק.

דאָס רעכט אויף דיזער פּרעמיע האבען אַבאָנענטען, וואס אבאָנירען דאָס בלאַט דירעקט ביי דער אַדמיניסטראַציע אויף אַ גאַנץ יאהר און צאהלען איין דעם פֿולען אבאָנעמענטס־פּרייז.

יעדער פֿון דיזע אבאָנענטען בעקומט אַ לאָז מיט אַ נומער. אין אַ בעשטימטען דאַטום, וועלכעס וועט שפּעטער בעקאַנטגעגעבען ווערען, וועט שטאַטפֿינדען אַ ציעהונג, און וועמעס לאָז ס׳וועט געווינען, דער וועט בעקומען בחנם א

רייזע־קאַרטע קיין ארץ־ישראל און צוריק פֿון זיין וואָהנאָרט אויס.

די קאַרטע וועט נישט האבען קיין בעשרענקטע צייט. מען וועט אויף איהר קענען פֿאָהרען ווען מען וועט וועלען; זי וועט אויך נישט זיין אויסגעשטעלט אויף אַ בעשטימטען נאָמען; מען וועט זי קענען אַבטרעטען וועמען מען וועט וועלען.

די רייזע וועט זיין אין עסטערייך־אונגאַרן דורך טריעסט, אין רוסלאַנד דורך אָדעס, אין רומעניען דורך קאָנסטאַנצאַ, אין אַנדערע לענדער דורך דעם האַפֿען, וואס איז אַם נאָהענסטען צום וואָהנאָרט פֿון דעם געווינער פֿון לאָז.

די פֿערלאָזונג וועט געשעהען עפֿענטליך, אונטער טהיילנאַהמע פֿון בעקאַנטע יודישע פֿערזענליכקייטען. יעדער אַבאָנענט וועט אויך האבען דאָס רעכט, צו זיין אנוועזענד ביי דער ציעהונג, וואס איהר צייט וועט רעכטצייטיג בעקאַנט געגעבען ווערען אין אונזער צייטונג.

דאָס רעכט אויף די לאָזע האבען אויך די ביזהעריגע יעהרליכע אבאָנענטען. דיעיניגע, וואס האבען דאָס בלאַט אַבאָנירט בלויז אויף אַ פֿיערטעל אדער אַ האַלב יאהר, קענען איצט צוצאָהלען דעם רעשט און ווי וועלען עבענפֿאַלס בעקומען דאָס רעכט אויף טהיילנאַהמע אין דער פֿערלאָזונג.

מיר האָפֿען, אַז דיזע פּרעמיע וועט געפֿינען די אנערקענונג פֿון דעם יודישען לעזערקרייז און וועט אונז ערמעגליכען, דיזעלבע עפֿטערס צו ווידערהאָלען.

די רעדאַקציע.

דאס בילד.

ער האט געהייסען חיים און זי האט מען גערופען אויף זיין נאמען חיים'קע. ער איז געווען א זייגער־מאכער און זי האט אויך געהאט א פאך אין די הענד — א פאַ־עק־מאַכערין.

זיי האבען ביידע געארבייט און פרנסה איז געווען בריוח, זיי האבען געלעבט שפּאַרזאַם. זי איז געווען א בעל־הבית'טע, האט פערשטאנען ווי אוים און ווי איין. און דאס האט פיעל ביינעטראַגען צו דעם, וואס זיי האבען געהאט אזא פריידליך לעבען. דען נאר אפט ווענען עס אזוינע זאכען גורם צו א שלעכט לעבען צווישען מאַן און ווייב.

מאַכט זיך דער מאַן איז קיין פרנסה־געבער, פערדיענט נישט א קרייצער, דעמילט מוז נישט ווילענדיג ענטשטעהען א שנאה. א מאַרנע פּראַבטזונג גראַפט זיך איין אין זייערע הערצער. איינ'ס קענען דאס אַנדערע און דאס מוז קומען צום אויסדרוק. אדער מאַכט זיך דאס ווייב איז א פערשווענדערין, ווייסט נישט צו שאַנעווען דעם שווער פערהאַרעוועטען קרייצער.

דעמילט ענטשטעהט פונ'ם מאַן'ס צד א נישט־צופריעדענקייט, מ'הייבט זיך אן צו קריעגען, וואס ווייטער אַלץ מעהר, און אַזוי פערפּלאָנטעט זיך א קנויל וועלכען ס'איז שווערליך אויפצודרעהען.

פון דעם אַלעם האבען זיי נישט געוואוסט. ער פלעגט גאַנצ'ן פריה געהען צו דער ארבייט און פלעגט פונ'ם געשעפט נישט אבטרעטען אַ מינוט. דורכ'ן גאַנצען טאג פלעגט ער איינמאל קומען א היים — צו מיטאַג. ווערהענד זי פלעגט מאַכען ארדנונג, צו גרייטען עסען, טהון אַלעם וואס צו אַ בעל־הבית'טע געהערט. האט זי דאס אבגעפּאַטינט פלעגט זי זיך נעהמען צו דער אַרבייט. לײידיג איז זי קיינמאל געזעסען. וואלט זי נאר געוועזען געקענט אוויפיעל צוגרייטען וויפיעל מ'האט פערלאַנגט. זי איז געוועזען די ערשטע פאַריק־מאַכערין אין שטאדט.

געטריי איז זי חיים'ן געוועזען אין לישער.

ווען עס פלעגט זיך נאר דורכ'ן פענסטער לאזען מערקען אז ער קומט דעמילט האט זי אַלדינג'ס אוועקגעוואַרפען.

אַלעס פלעגט זיין צוגעגרייט צום עסען. פלעגט ער אַמאָהל קומען אויפגערעגט, געהאַט אַ אויפשטוס מיט די געזעלען, אדער אַזוי שלעכט געלוינט. אַזוי האט זי שוין פערשטאַנען איהם מיט קונציגע רייד אויפצומונטערן. זי האט תמיד פערשטאַנען זיך צו זיין לוינע צוצופּאַסען, און דאס איז נאר אַ גרויסע זאך...

דאַצו איז זי געווען אַ בריה, זי האט איהם תמיד פערשטאַנען צו פעסעלן און טאַקי פאַר אט די אַלע מעלות האט ער זי גענומען.

דען חיים מוזט איהר וויסען וואלט נאר כלל נישט געוואָ־ען אַ פעל־מלאכה, ווען נישט אַ אומגליקליכע סבה וואס זיין טאַטע איז איהם פריה אבגעשטאַרבען און די מאַמע זיינע איז פערבליעבען אַ אַלמנה מיט אַ שטיב קינדער.

ס'האט דער מאַמען זיינער גענוג טרערען אבגעקאָסט ווען זי האט איינגעזעהען אַז קיין אַנדערע ברירה איז נישט פאַראַן; ער הייס מוז זעהען עפּיס פערדיענען. וואס האט מען געקענט טהון? האט זי איהם געגעבען צו אַ זייגער־מאַכער, דאס איז שוין עפּעס אַ מעהר בעל־הבית'ישע מלאכה, מ'קען ביי דער אַרבייט ריין זיך געהען און דאַבוי אויך גאט דיענען. חיים איז פון תמיד אן געווען אַ געטריי קינד און אַז ער האט נאך אַ פערלויף פון 5 יאהר פערדיענט 6 רייניש אַ וואך, פלעגט ער אין דער היים צאַהלען פאַר קעסט.

און אַז ער איז גליקליך אַריבער דאס אַסענטירונג — 3 שווערע יאהר פאַר דער גאַנצער פאַמיליע — אַזוי האבען די שדכנים די טהיר נישט צוגעמאַכט. האטש ער איז געווען נאר אַ בעל־מלאכה האט מען איהם דאך פאַרגעשלאַגען לייטישע מחותנים. ס'האט אַ יעדער געוואוסט אַז נאר דורך אַ אומגליקליכער סבה איז ער געווען גענייט'גט צו ווערען אַ זייגער־מאַכער. מ'האט איהם געקענט פון דער היים אוים. מ'האט נאך געדענקט זיין טאַטער דעם סוחר וואס האט מיט וועלטען תבואות איבערגעהאַנדעלט, דאַפאַר האט מען איהם געטרט אַנשטענדיגע שידוכים.

חיים אבער איז געווען אַ סאָלידער מענש, האט ליעב געהאַט אַלסדינג צום ערשטען איבערפּרוּווען, אַ יעדע זאַך בעקלעהרען. האט געוואָלט זאָגען פאַר אַ תכלית, האט ער זיך נישט אַנגעהאַפּט אין אַבי־וועמען ס'איז. ער האט גענוי בערעכענט אַז אין היינטיגע שווערע צייטען ווען מ'פערהאַרעוועט אַזוי שווער דעם גילדען מוז מען לעבען שפּאַרזאַם.

און פון אַלע שידוכים וואס מ'האט איהם איבערגערעדט האט ער זיך ענטשלאָסען צו ברכה'ן, זיין איצטיג ווייב. זי איז געווען אַ אָרים קינד, האט געוואוסט ווי שווער ס'איז היינטיגע צייטען צו לעבען האט זי מיידעל־ווייז זיך געלערנט זיין אַ פאַריק־מאַכערין. חיים האט איינגעזעהען אַז טאַקי נאָר אַזוינע ווייסט ווי צו שאַנעווען דעם קרייצער, זיי וועלען ביידע אַרבייטען וועלען זיי האָבען פרנסה.

ער האט עס זיך איבערגעקלעהרט און האט איינגעזעהען דעם צוועק, האטש זי איז נישט געווען אַזוי שעהן, האט ער דאך זיך צו איהר ענטשלאָסען.

וואס מעהר ער האט זי דערקאַנט אַלץ מעהר האט ער זי ליעב געקריגען.

שטיל איז זי געווען ווי אַ [illegible] קען הויך קול האט מען פון איהר נישט געהערט. נישט ווי שפּרינגע מיט ביילען — אויך זיי האט מען איהם גערעדט — וואס פלעגען שס'ען פאַר גרויסע עזות־פּנים'ער, פאַר מאַרק־זיצערישע פּיסקעס. ער האט אַלץ מעהר איינגעזעהען ווי אומגליקליך ער וואָלט געווען געוואָ־ען. ווען ער זאָל נישט זי געווען נעהמען.

אין אמת'ן איז עס געווען אַ גלייכער שידוך. ער בטבע אַ שווייגענדיגער, נישט פון די אויפגעלעבטע פרייליכע בריאים. זי אויך אַ שטילע. דאס אימקיי'ש הפנים, לערנט דאס אוים. זי האט קיינמאַל, ווי געזאָגט, נישט געהאַט אַ פרייליכע מינוט. נאָר פון רעכטווענען אַ דורכגעטריעבענע איז זי געווען, האט זיך אויף אַלעם שטילישקייט־הייט פערשטאַנען האט אַלסדינג געוואוסט ווי מ'דאַרף ווי נישט. זי האט גאַנצ'ן גוט געוואוסט אַז נאָר דורך זיין אומגליק איז זי איצט דערהויבען אַז ווען נישט וואס ער איז צו פריה אַ יתום פערבליעבען, וואָלט זי איהם נישט געווען געהאַט פאַר אַ חתן. דאס האט זי גאַנצ'ן גוט פערשטאַנען.

כהמת דעם טאַקי האט זי געזוכט פערשיעדענע מיטעל ווי אַזוי איהם מקרב צו זיין ווי אַזוי איהם צו פעסעלן. זי פלעגט איהם נאך כלה־ווייז אַזוי שעהן מאָהלען דאס קומענדע לעבען, מיט אַזוי לאַקענדע פאַרבען, אַז זיין גליק איז פון טאָג צו טאָג געוואַקסען.

ווען ער פלעגט פון דער אַרבייט קומען און זי בעזוכען, האט זי שוין געהאַט איהרע אויסגעוועהלטע טהעמען.

פון די שטאַרק געבילדעטע איז זי נישט געוועזען, האט נישט געוואוסט פון שעהנע ראָמאַנטישע אויסדריקע, דאַפאַר אָבער פלעגט זי געברויכען איינפאַכע רייד, אָבער דורכגענומען מיט אַ וועלטעגעם ערנסט.

— איך וועל דיר זיין ווי אַ געטרייע מאַמע וואס ליעבט איהר איין־און־איינציג קינד איבער אַלעם, איך וועל דיר זיין ווי אַ געטרייער פּאַסטוך, וואס פון אַ גאַנצער טשערעדע שאָף איז איהם מעהר נישט ווי איין שעפעלע פערבליעבען

— נאָר דאס שעפעלע מוז אויך זעהען נישט אַבלאַנדושען זיך פונ'ם פּאַסטוך. דאס קינד מוז זיין אַ קינד, אַזוינע, און נאך אַנדערע רייד האט זי פאַר איהם שטענדיג געהאַט. דאס זענען געווען זיין טרייסט.

ווען ער פלעגט צייטענווייז נאָר טרויריג זיין און אַזוינע רייד האָבען איהם נאך נישט געקענט אויפהייטערן דעמילט פלעגט זי איהם שטענדיג זינגען אַ ליעדעל:

„אַז פּיי סיפּיי טייבעלע.
ווי טייער וועט דאס זיין
אַז איך וועל זיין דאס ווייבעלע
און דו וועסט זיין מיין מאַן.“ א. ז. ו.

אַט אַזוינע מיטעל האט זי געהאַט וועלכע האָבען אויף איהם שטאַרק געווירקט.

צוויי יאָהר זענען זיי חתן כלה געוועזען און אפילו נישט איינמאָל איז צווישען זיי פאַרגעקומען עפּעס אַ 'ברוגז־ווערען' ווי עס מאַכט זיך אָפט.

און ווען זיי האָבען ענדליך חתונה געהאַט ג. ז. זייער גליק נישט געווען צו בעשרייבען. דאס וואס זיי האָבען אַמאָהל געחלומ'ט איז יעצט געוואָרען ווירקליכקייט. ער האט פאַר זיך אָנגעהויבען זעהען דאס לעבען גראַד ווי זי פלעגט עס איהם כלה־ווייז אויסמאָהלען.

זיי האָבען ביידע געאַרבייט און פרנסה איז געווען בריוח, זי פלעגט איהם צו דער צייט עסען אָנגרייטען פלעגט וויסען צו היטען דעם קרייצער, זי איז איהם געווען אַ אמת'ע מאַמע. איהרע פריהריגע רייד זענען נישט געווען פאַלשע. וואס זי האט אַמאָהל געזאָגט איז יעצט מקוים געוואָ־ען.

ער האט עס גוט געפיהלט, ער האט איינגעזעהען דאס זי איז איהם צוגעטאָן, זי איז געטריי און אין האַרצען איז ביי ביידע געוואַקסען אַ אונגעוועהנליכע ליעבע.

דאס איינציגע שטיקעל חמאַרע וואס האט זיך געוויזען אויף זייער לעבענס־הימעל איז געווען וואס זיי האָבען אַ פּאָאַר יאָהר קיין קינדער געהאַט. דאס האט דאך נישט געקענט שטער'ען זייער צופריעדען לעבען ס'איז ביי קיינעם נישט פון ביידע חלילה געווען אַ געדאַנק „טאָמער איז זי, טאָמער ער שולדיג“.

„ס'איז אַ גאָט זאַך, אַז ס'וועט אונז בעשערט זיין צו האָבען קינדער וועלען מיר האָבען“.

דאס איז געווען די איינציגע זייערע ביידע'ס טרייסט ווערטער.

אויך נישט לאַנג אָבער איז זיי די גדולה פערשטערט געוואָרען. זי האט אַ יונגעל געבוירען. קיינער קען נאָר זיך נישט פאָרשטעלען ווי גליקליך זיי זענען יעצט געוועזען. אפשר איז דער פרייד כום נאך נישט געוועזען פול, איז ער אַצינד שוין איבערגעגאַנגען. דאס קינד האט מיט זיך אַ נישט בעשרייבליכע פרייד געבראַכט. דאס קינד איז געוואָרען דאס באַנד וועלכעס ס'האט זיי אויף אייביג צוזאַמענגעבונדען, זיי האָבען געפיהלט אַז עפּעס האָבען זיי יעצט אַ געמיינזאַמע לעבענסציעל — דאס קינד מגדל צו זיין...

און אַז ס'איז אַלט געוואָרען אַ יאָהר האָבען זיי עס געפיהרט צום פאָטאָגראַף. זיי האָבען לאַנג שוין צוגעזאָגט די קרובים צו שיקען דעם קינד'ס פּאָרטרעט. זי האט עס אָנגעטהון נאָר ווי אַ טאָקעל, ס'האט דעם דאָפּעלטען חן בעקומען. ס'האט געלויכטען ווי די זונן, ס'האט פונ'ם בילד ווערטער געקערט. און ס'איז אַזוי געטראָפען, אַז זיי האָבען עס זיך נישט געקענט אַליין אָנצוקוקען. אַ צייט האָבען זיי די בילדער געהאַלטען פערשלאָסען „מענשען'ס אויגען קענען נאך חלילה“... דאַפאַר האָבען זיי עס בעהאַלטען ביז ס'איז עלטער געוואָרען.

* * *

אויף איינמאָל, אין אַ אויס־דער־נאַכט, ווען חיים איז פון דער אַרבייט געקומען, האט ער געטראָפען זי ביים קינד'ס וויעגעלע זיטצען. ס'איז איהם עפּיס נישט גלאַט פאָרגעקומען. זי האט איהם באַלד דערצעהלט אַז דאס קינד האט אַ שווערען הוסט געטהון פונ'ם שלאָף. צום ערשטען האט ער זי געזוכט צו טרייסטען, אַז ס'איז נאָר נישט, ס'וועט באַלד אַריבער, זי זאָל זיך ווייניגער דאַצו צוקוקען וועט זיין פאַר'ן קינד געזונטער. נאָר זי — גלייך דאס האַרץ וואָלט איהר געוועלען זאָגען אַ ביטערער שליח איז דער הוסט. ס'האט באַלד נאך אַ הוסט געטהון און איצט האט עס שוין אַ שטיק האַרץ געריהרט.

ער איז באַלד צו'ן אַ דאָקטאָר געלאָפען.

ס'האט נישט פיעל געהאָלפען און אויפ'ן מאָרגען איז דאס קינד נאָר פערענדערט געוואָ־ען. ס'איז נישט געווען צו דערקענען.

וואס מ'האט נישט אָנגעווענדעט און אַלץ האט נישט געהאָלפען.

נאנצע נעכט זענען זיי ביים וויעגעלע געזעסען, געזעסען און צוגעקוקט ווי ס'ציאנקט. ס'לעשט אוים זייער איינציג ליכטיל. די בעזונדערס האט געפיהלט אז פאר איהר אויס א שטארקער קלאפ. זי האט געוואוסט אז דאס קינד איז געווען די מאכט וואס האט יעצט ביידען אזוי בעהעפט.

אויפ'ן פ'טען טאג האט עס דען לעצטען הוסט געטהין און ס איז אויף אייביג איינגעשלאפען...

זיי זענען בייד'ע אליין געווען. ווי שטאטענ'ס האבען זיי זיך ביידע אין שטוב גערירעהט נישט רעדענדיג א ווארט, ביז די חברה שמשים האבען עס פון זייער'ע אוי־גען אוועק גענומען.

זיי האבען פאר ג'וים וועהטוג ביידע געשוויגען. שטומע בליקען זענען געפלוינען פון איהם אויף איהר, און אזוי פאַרקעהרט. בליקען וואס האבען א ווילד־פ־עמ־דען געקענט אין איין מינוט דעם גאנצען ים־צרות ענט־פ־לעקען.

איהר אין די אויגען האט געקלינגען דאס בעקאנטע פאלקסליעדעל:

פ־ען איך דיך גאט א שאלה:
וואס רייסטו בלומען ווען זיי בליהען?
ווארט איך בעט דיך, ווארט א ווייל'ע
וועט עס שפעטער קענען טהיען.

אט דאס האט צונעפאסט צו זייער הער'ץ. שטום אהן לשון, האבען זיי כסדר געפרעגט די שאלה.

גלייך ווי מיט איינמאל איז דעם קינד'ס לעבען אבגעריסען געווארען. אזוי איז אויך אבגעריסען געווארען זייער האפנונג צום לעבען.

זי האט זיך שטארק פער'ערנערט. פלעגט טאג ווי נאכט וויינען און קלאגען ביז ס'האט אנגעהויבען שארען דעם געזונד. איהרע אויגען זענען געשוואלען געווארען דאס פנים אויסגעצוימט. לויטער ביין אהן א ביסעל פאַרב. שוין נישט דאס פ־ריירינע לעבען. זי האט נאכגעלאזט הענד און פוס איז אין גאנצען פער'ענרערט געווארען.

איהם איז געווארען דא צו לאנגווייליג. די היים איז איהם פער'האסט געווארען. נאך דער ארבייט פלעגט ער שוין נישט קומען גלייך א היים. פלעגט אבזיצען שעה'ן ווייז אין די שענקען. נאר אפט פלעגט ער אויך אין דער פרעמד איבערנעכטיגען. מיט איין ווארט, אנ'אי־בערקעהרעניש איז געווארען.

ער האט אויך זי אנגעהויבען האסען. זי האט שוין איצט פאר איהם נישט געהאט די טרייסט־ווערטער פון פריהער. זי איז'ם אויך לעפעש פארגעקומען. ער האט זיך אנגעהויבען איינרעדען אז אינ'ם קינד'ס טויט איז זי נאר שולדיג. זי האט עס אליין פערזיצט. אליין עס מיט די אויגען אויפגעגעסען.

זי האט אנגעהויבען איינזעהען אז ווייטער איז איהר נישט מעגליך אזוי צו לעבען און אויף איינמאל האט זי איהם געלאסען א זאג געטהון:

— הערינשע חיים, איך זעה אז דער וואס אייביג־לעבט האט אונז געשטראפט. אונזער איין־און־איינציג קינד, אונזער גאנצע האפנונג, איז אונז אבגענומען גע־ווארען און מיט דעם אויך די האפנונג צום ווייטער צו־זאמען־לעבען.

לאמיר זיך גט'ן. איך וועל מיר נעמען מיינע זא־כען און וועל דיר אפטרעטען.

נישט וויסענדיג וואס צו ענטפערן איז היים ראַוף בעשטאנען.

באלד האט זי זיך צו דער ארבייט גענומען. זי האט אנגעהויבען אויסלעגען איהר'ע זאכען פונ'ם גרויסען קופערט!

אין שטוב האט געהערשט א טויטע שטילקייט. גראד ווי דעמ'לט, ווען מ'האט זייער איינציג קינד דאס לעבען אבגענומען.

ער האט זיך געדרעהט אב און אויף ווארפענדיג א בליק באלד אויף די זאכען. באלד אויף איהר. באלד נאר אויפ'ן בילד וואס איז אויף דער וואנד געהאנגען.

פלוצים האט ער דערזעהען ווי זי נעהט צו צו דער וואנד און נעמט פון דאַרט דאס בילדעל אראב.

ווי א לייב איז ער אויפגעשפרינגען זי דורס צו זיין און מיט א ווילדען געשריי:

„דאס לאז געמאך. אלעס וואס דו זעהסט דא שטעהט דיר פריי צו נעהמען. אבער דאס בילד לאז מיר אב.“

דאבייי האבען זיינע אויגען אזוי ווילד געפינקעלט. דאס זי האט זיך שוין געקענט מצ'יקען דעם סוף ווען זי זאל נישט געווען נאכלאזען.

נאר וואס זי האט געקענט טהון, איהם מיט טר'ער'ען צו ריהרען. מיט טר'ער'ען אין די אויגען וואס קענען א שטיין פון א־ט ריהר'ען האט זי זיך געבעטען. „חיים אז האסט מיך א מאל נאר ליעב געהאַט טהו עס מיר צו ליעב. איך האב עס דאך מיט'ן בלוט פון הארצען געזוינט. איך האב עס אויסגעניאנטשעט. אווי זיך גע־פלאנט. אלזא דאס לעצטע מאל טהו מיר צוליעב.“

זי האט עס א ריס געטהין פון זיין האנד און איהר פנים איז באלד דארויף געלעגען און זי האט עס מיט הייסע בענקענדיגע טרערען בעגאסען.

ווי צעמישט איז ער געשטאנען, זעהענדיג אז זי קושט עס אזוי האט ער זיך דאצו אויך א וואַרף געטהון. זייערע פנים'ער האבען זיך איצט ווי א מאל צוגליפגע־טראפען. יעדער האט פאר זיך א בעזונדערן כליפ געגע־בען. א צייט זענען זיי אין דער פאזע געשטאנען...

ענדליך האט ער זיך געגעבען א הייב. זי פאר דער האנד שרעקליך ווי א מאל גענומען און ווי נישט ווילענדיג האט ער הערויסגעשטאמעלט די ווערטער:

„איז נישט מעגליך מיר זאלען עס ביידע האַ־בען?“ — — — — — —

זי האט געשוויגען.... איהר שווייגען אבער האט געטענה'ט פיעל....

יאניעלניצא. — בן־ציון מאוער.

גראַטולאַציעס.

ליב גראַנדס־ארפער רעתו בבר־כים כברכת מזל טוב את מר פייבוש באגלער לחתונתו. מזל טוב לה ריו.

איך גראַטוליער'ע פון טיעפען הערצען מיין קוזין הירש וואנדרער צור טרויאונג מיט פרל. ראזא אפנער אם 1 יוני 1909.

מאוזעס וואנדער'ער. אושצ'א סאלנע.

איך גראַטולירע הערצליכסט מיין פריינד משה בערנשטיין צור פערלובונג מיט פרייליין צירל פריער פון סאנאק. ווינשע זיי איין הערצליכסטען מזל טוב.

נדלי פרענקעל, דראָהאביטש.

פרעמיעס

פאר די אבאנענטען פון דער

„יודישען אילוסטרירטען צייטונג“.

א) ווער עס אבאנירט די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג“ דירעקט ביי דער אדמיניסטראציע אין קראקא וועניגסטענס אויף א האלב יאהר, אריינשיקענדיג דאס געלד אים פאָרויס, בעקומט די נאכשטעהענדע 15 העפטע פון דעם בעריהמטען, האָכשפאנענדען דעטעקטיוו־ראָמאן „מאקס שפיצקאפף“ (יודישער שערלאק האלמעס). וועלכע קאָסטען צוזאמען 3 קראנען, בלויז

פאר 1 קראנע.

(חוץ 30 העללער פארטא)

יעדעס העפט ענטהאלט א גאנצען אבגעשלאסענע האכשפאנענדע ערצעהלונג, קיין פארזעצונג, מיט א שענער אילוסטראציע.

די העפטע ענטהאלטען פאלגענדע ערצעהלונגען:

1) געריטעט צו דער שמד...
2) באנקנאטען פעלשער.
3) עלילת דם...
4) א רעטהזעלהאפטער מאָרד.
5) דער שמוגלער...
6) דאס געפעלשטע טעסטאמענט.
7) דער שפיאָן.
8) דער מערכען הענדלער.
9) דער באנק־איינבר־עכער.
10) די קינדער־מערדערין.
11) דער טורמען־גרעבער.
12) דאָס געהיימניס פון א מיליאָנער.
13) די דערטרונקענע כלה.
14) דער מיסיאנער.
15) די נאכטוואנדלערין.

ב) אנשטאט דיזע העפטע קען מען אויך בעקומען די פאָלגענדע וויכטיגע ספרים פון דעם בעריהמטען יודישען געלעהרטען דר. ש. רובין:

א) תהלת הכסילים, ב) ספור יצירת העולם, ג) שני לוחות הפילוסופיה.

וועלכע קאָסטען 4 קראנען, בלויז

פאר 1.50 קראנע.

(חוץ 30 העללער פארטא)

ג) ווער עס אבאָנירט די „יודישע אילוסטרירטע צייטונג“ אויף א גאנץ יאהר און בעצאהלט אים פאָרויס, בעקומט ענטוועדער די 15 העפטע מאקס שפיצקאָפף אדער די ספרי דר. רובין

גאנץ אומזיסט.

די אבאָנענטען בריכען נאָר צו שרייבען, וועלכע פרעמיע זיי ווינשען; האלב יעהריגע אבאָנענטען ברויכען גלייכצייטיג צוצושיקען דאָס געלד פאר דער פרעמיע.

רעטהזעל.

(די נעמען פון די אויפלעזער ווערען פערעפענטליכט).

I.

כ׳בין א וויינערשער נאמען נאך נישט גרוים,
אויך א קעניגין דוקא אהן א קרוין;
רייסט עמיצער אוועק דאס צווייטע אות,
בלייבט א „מכה" אט דעם פארשוין.

II.

מיט „ע" הייסט דער, וואס איז רייך;
מיט „י" איז, פאלס מען מהום גלייך.

סאנוק, אב"ן שה"ם.

III.

מיט „ק" איז עס גרוים
מיט „נ" איז עס קליין
מיט ביידע צוזאמען גרוים.

פשעמישל, ישראל טענענבוים.

רעטהזעל־אויפלעזונגען.

די אויפלעזונג פון רעטהזעל אין נ׳ 20 איז:
עבר — רעב — ברע — ערב — בער — רבע.

ריכטיגע אויפלעזונגען האבען איינגעשיקט: א. ראזענבערג, סטריא. יוסף זיידמאן, טארנאפאל. יצחק ענגעלבערג, סאנדאווא־ווישניא. ישראל טענענבוים, פשעמישל. אייזיק יעטשעס, פאדוואלאטשיסקא. זוסיא לאנרמאן, ראבינער־זוהן, טשערנאוויטץ. זלמ׳ חיים ראטהענבערג, בארסטקוב. יצחק שפנרעל, פשעמישל. ליבוש דיאמאנט, סטריזוב. מענדל שניצער, גאליציע. יוסף מארקוס, פאדוואלאטשיסקא. מענדל ערעלהייט שענדישוב. ה. פייפאנעל, טלומאטש. ליב וועסטרייך, חוואלאוויצע. דוד צבי וואפטעל, קראסנע. צבי ליכטמאן, טארנאפאל. שרה ראזענצווייג, פעפי צינס, פייגע צינס, שמואל צינס, דעלאטין. חיים מ. פריעדמאן, פרומאשיקא. משה העכט, נייסאנדעץ. דוד באסעכעס, נאדווארנא. אברהם שלאף יונ., וויעלקיאטשי. רוד העניג, קאלניצא. חיים מרדכי ברעכער, פאדהייצע. מלכה רינגלער, קראסנא. אמאליא בלומענקראניך, טארנאוו. חיים שלאף, וויעלקיאטשי. אלי׳ שווארצוואלד, לארה. יחיאל מייראן, לובאטשאוו. אלטר מינק טשענסטוכוב. מאיר שפיעדער, לובאטשאוו. יצחק שיף, סאנוק. ברוך קימעל, פאדהייצע. אברהם הוף, ביאיסטאק. גרשון ווינצעלבערג, טארנאוו. דוד שפירא, מינסק. פרץ ויאנג, בוריסלב. מיכאל גרין, וואשא.

בריעפקאסטען.

צו מעהרערע: מיר האבען שוין פריהער מודיע געוועזען, אז די לאזע וועגען דער רייזע קיין ארץ־ישראל וועלען אלע יעהרליכע אבאנענטען צוגעשיקט ווערען פאר דער ציהונג און אז דאס דאטום פון דער ציהונג וועט רעכט צייטיג פערעפענטליכט ווערען.

שמואל ב. אין פ. די פארטועצונגען פון דון יוסף הנשיא ווערען געדרוקט און דערנאך וועלען מיר זיי צושיקען אלע נייע אבאנענטען:

הירש קערנער, באהא־ארשאני: עס צאהלט זיך נישט אויס. א זא קליינקייט צו שיקען פער נאכנאהמע. שיקט אריין דאס געלד (קען זיין אין בריעפמאַרקען), וועט איהר עס בעקומען.

פ. הארן: שיקט אריין, אויב ס׳איעט אונז געפעלען וועלען מיר עס דרוקען.

י. א. אין נ.: אויב איהר וועט איצט צושיקען פאר׳ן צווייטען האלבען יאהר, וועט איהר גערעכענט ווערען אלם גאנציעהריגער אבאנענט.

עס פערשטיר קאלאניסט: 1) שימין׳ס ביבליאטהעק ערשיינט אין וואַרשא. איהר קענט זי אויסשרייבען פון אייער וואהנארט אויס. 2) וועגען די „שט־אהלען" מוזט איהר אייך ווענדען צו גרשון באדער לעמבערג, זאנענגאסע 27. דעם בעטראג קענט איהר איהם איינשיקען אין בריעפמארקען.

צו מיעטען געזוכט

איבער דען זאממער אין איינער קליינען שטאדט גאליציענס 3 צימער, קיכע פאללשטענדיג איינגעריכטעט.

אפערטע אן:
Maler ISIDOR HAUFMANN, WIEN II
Mathildenplatz 3.

יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ!

גימנזיום עברי

Jud. Pr.-Gymnazyum des Dr. Jung,
Storozynetz (Bukowina)

גרינדליך אונד ערפאלגרייכער אונטערריכט אין אללען לעהרגעגענשטענדען דעס גימנאזיומס אונד דער יורישען ליטעראטור! תנ"ך, רש"י, גמרא, שלחן ערוך וכתב ולשון עברי; אינדיווידועללע, שטרענגרעליגיעזע ערציעהונג! גלענצענדע רעוולטאטע; לייטער דער העברעאישען פעכער: ההיג מויה משת דוד גראס לפנים רב בק"ק לוצערן (שווייץ) מח"ם דע מה שתשיב.

אין דען מאנאטען יוני, יולי, אויגוסט פארבערייטונגסקלאססע דארטזעלבסט!

אויסקינפט ערטיילט: Die Leitung

Preis 4 h! Preis 4 h!

Die Wiener **KLEINE**
Oesterreichische-**Volks Zeitung**
ist die
billigste interessanteste und
reichhaltigste populärste
Wiener Tages-Zeitung
Sie bringt täglich
zwei spannende Romane.
wöchentlich
drei humoristische Plaudereien
drei Geld-Preis-Rätsel
Jeden Sonntag eine gediegene
Unterhaltungs-Beilage
Erhältlich in
Krakau, Przemysl, Tarnow, Stanislau
u. **Czernowitz** in allen Zeitungsverschleissen.

Abonnements werden nur in vorstehehend bezeichneten Verschleisstellen und nicht in der Wiener Administration aufgenommen.

עפילעפסיע.

ווער עס אן פאללזוכט, קרעמפפען א. אנדערע נערוועזען צושפענדען ליידעט, פערלאנגע בראשירע דאריבער, ערהעלטליך גראטיס א. פראנקא דורך די
Privil. Schwanen-Apotheke Frankfurt a. M.

MARKA OCHRONNA
Chokolat
Hoff
Najsłynniejsza·marka·
JanaHoffafabryka·kakao·
i czekolady·WIEDEŃ-STADLAU

10.000 הויזהאל־טונגען

בענוטצען בערייטס די פאטענט בוטטער־מאשינאל.

דיעזע בוטטער איזט דער נאטור־בוטטער צו יעדער בעציהונג גלייך יעדאך בעדייטענד בילליגער. קיינע הויזפרוי פערזיימע איינען פערזוך דאמיט צו מאכען, וואו פאטענט בוטטער נישט פארהאנדען איזט ווענדע מאן זיך דירעקט אן דער
I. Oesterr.
Pat. Butterfabrik
„MONOPOL"
Krakau, Jasna 8.
פרייז פער ½ קילא קרא. 1.20.

וויר עמפפעהלען בילליגסט

לאזע

געגען מאנאטליכע טהיילצאהלונגען,
פאן 3 ביז 200 קראנען מאנאטליך.
שפיעלרעכט ואפארט נאך ערלאג דער ערסטען ראטע

צור ציעהונג פאם 1 יוני
טירקישע 400 פראנקס לאזע 38 a 6 K
צור ציעהונג פאם 1 יולי.
וויענער קאממונאל לאזע 38 a 17 K
עסטער. קרעדיט לאזע פאם יאהרע 1858 37 a 16 K.

הויפטטרעפער צו 30.0000 K
„Mercur-Wechselstube" Brüder Eibenschutz
אין Krakau. רינג 5.

Menachem Pidhoretz
Hochzeitssanger (ברחן)
GRODEK JAGIELLONSKI

עמפפעהלט זיך אויף אללער ארט חתונות אונד גאראנטירט פיר בעסטע צופריעדענהייט.
האנאראר (שכירות) מעססיג.
אויף יעדער אנפראגע ווירד גלייך בעאנטווארטעט.

זיכערע הילף געפינט יעדער

אין האנראט פראפעסאר דאקטאר מ. גרובערים בעריהמטען ביכעל

„דאס געשלעכטסלעבען"

איינפאך יודיש בעארבייט

סיגנאלט: דאס היילען פון אלערליי מענערקראנקהייטען פון אונאני (א געהיימע ליידענשאפט ביי יונגע מענשען, פאר א בחור ועהר וויכטיגע עצות. אויסגעצייכנעטע מיטעל פאר יונגע לייט

פראנקא פאר 1.10 קראנע (50 קאפ.) אין פאראוים.
ביי: H. Frankel in Gwoździec, (Galizien)

HOTEL-RESTAURANT
Rosenthal
Lemberg,
Rzeźnicka.
Telefon Nr. 1314.

Spezial-Verkehr nach Süd-Russland.
N. Katzner, Spedition u. Kommission
Podwoloczyska, Wolocyzsk, Brody und Radziwilow
Feste Durchfrachten von und nach Russland.
Export von Holzwolle, Eierkistenbrettern u. Sensenwetzsteinen
Steinkohlen, Antracit und Koks.
Tee in Original-paketten mit kais. russ. Kronsbanderolle.

דאס איינציגע יודישע בוך דיעזער ארט.

פראנץ יאזעף I.

לעבענסבעשרייבונג פונ׳ם קאיזער פראנץ יאזעף יר"ה
מיט צאהלרייכע אילוסטראציעס אוים דעם קאיזער׳ס לעבען
געדענקשריפט צום 60־יעהריגען רעגירונגס־יובילעאום

פרייז 40 העללער.

צו בעציהען ביים
Roman-Verlag in Krakau, Grodzka 62.

מתקבלת החתימה לרבע השני מיום 1 אפריל על העתון העברי החדש

היוצא בוורשא מיום 1 יאנואר שנה זו

„הבקר"

היוצא בוורשא מיום 1 יאנואר שנה זו

עריכת **דוד פרישמאן** ובהשתתפות **בחירי הסופרים העברים.**

מערכת „הבקר" נגשה לעבודתה, עבודת יצירת עתון עברי ספרותי־אינפורמציוני במיטב משמעותן של המלים האלה, — בשעת הירום והרס בלי שים לב לקריאות־היאוש מעברים שונים, כי אין עתה מקום עוד לעתון עברי הגון.

עורך „הבקר" ועוזריו היו בטוחים, כי קהל הקוראים עברית עוד מחכה לעתון עברי השוב שיעמוד על מרום־תעודתו, ואז ימצא לו את קוראיו ומעריציו.

ולכן לא הרבה „הבקר" בריקלמות למפרע. מערכת „הבקר" אמרה לעורר למצוא את קוראיה לא על ידי הריקלמות הצעקניות, כי אם על ידי גליונות העתון עצמם, לעשות כל גליון של „הבקר" לריקלמה בפני עצמו.

„הבקר", בתור עתון נתן במשך כל הזמן שהוא יוצא **מאמרים ראשים**, שהם מרבים על כל שאלה העומדת על הפרק.

„הבקר" הקציע מקום מיוחד לחיים הכלכליים של ישראל.

בתור עתון, שאינו משועבד לשום מפלגה והפשי מכל השפעה צדדית והשקפות של מפלגות, נותן „הבקר" מקום לדברי בעלי מפלגות השונות ודן על כל שאלה בלי נטיה משוחרת ובלי צרות־ההשקפה.

„הבקר" העמיד לו קוריספונדנטים בכל הערים הגדולות שבאירופה והם אנשים סופרים מן המדרגה הראשונה.

ובהיות ש„הבקר" יוצא במרכז היותר גדול של חיי היהודים — בוורשא, מקום שם מורגש תמיד דופק החיים של היהודים, מבדיל הוא מקום מיוחד לחיי העיר והקהלה העברית היותר גדולה.

„הבקר", בחלק הפיליטוני שלו, עומד יחיד ומיוחד על מרום־נקודתו: בכל יום היא מביא פיליטון, או גם שנים, מאת אחד מן הסופרים המפורסמים והחביבים.

כמעט כל הסופרים העברים המפורסמים השתתפו עד עתה בעבודתם הספרותית ב„הבקר", והם: אלדש, ב. אש, כוקי בן ינלי, ב. בנימין, בעל מחשבות, ד"ר מ. י. ברדיטשבסקי, ה. בריינין, ד"ר שמעון ברנפלד, יצחק גרינבוים, א. מ. וויסנברג, א. חרמוני, י. ח. טביוב, א. ל. יעקובוביץ, י. א. ליווינוביץ, א. ל. לעווינסקי, פריבאט־דוצנט פ. ליפשיץ, ד"ר נ. לעווין, ה. ד. נומברג, ש. גינר, מ. סטאווסקי, ולמן עפשטיין, ע. נ. פרענק, הלל צייטלין, יצחק קצנלסון, י. ח. רבניצקי, יונה ראזענפעלד, נ. שופמאן, ז. שניאור, יעקב שטיינבערג.

ובאופן כזה לא יפלא, כי היה „הבקר", במשך זמנו הקצר, לעתון החביב על כל קוראיו ובשמחה נוכל לציין בזה את העובדא, כי רב יותר מאשר חכינו הראו הקוראים כי הכירו בקשי העבודה המוטלת עלינו ויתמכו בנו.

עבודת השכלול של „הבקר" עוד לא נפסקה, כי אם נמשכת מיום ליום, כמו שעיני הקוראים רואות, ובכל כחנו נתאמץ שיאמת „הבקר" את התקוות ששמו בו לכתחלה מיסדיו, ועתה גם קהל קוראיו.

מחיר החתימה ברוסיה: לשנה 8 רובל, לחצי—4 ר', לרבע—2 ר', לחודש—75 קאפ.
בחו"ל: לשנה 12 רובל, לחצי—6 ר', לרבע—3 רובל.

Ред. ГАБОКЕРЪ, Варшава, Холодная 8.
Red. HABOKER, Warszawa, Chłodna 8.

המו"ל **תנחום לעווין.**

Bandaże rupturowe

Specyalny bandażysta, fachowiec od 25 lat
Ant. M. Mirkiewicz w Krakowie, Mostowa l. 4.

poleca osobom cierpiącem na przepukliny pachwinowe paski różne własnego wyrobu oraz pasy brzuszne dobrej konstrukcyi jako znakomitość i nowość, — paski bez sprężyn swoich ulepszeń i wynalazków, mające lą dobroć w noszeniu że niesprawiają żadnych dolegliwości jak sprężynowo. Dla osób przy cięższych zajęciach paske ochronne.
Udziela bardzo ważnych objaśnień w zastosowaniu noszeniu co dla po czątkujących staje się uleczalnem pod gwarancya.
(Objaśnienie także listownie).

Mineralwasser!

En gros-Versand! Export nach Russland und Rumanien!
Directe Verbindungen mit den Quellen!!
Nähere Auskunft und Preise gratis und franko!!
1) **N. Traums Sohn, Tarnów,** (Galizien).
2) **N. Traums Sohn. Kraków,** Dietelsg. 46. Tel. 869.
Gründungsjahr 1864.

סענזאציאנעללע נייהייט!
בערייטס איבער די גאנצע וועלט פערבייטעט!
ענארם ביללינ!

מאנדליכט איין וואונדער דער חעמיע אין יעדעם הויזע!

זיננרייך קאנסטרואירטער אפפאראט ליכט אונבעדינגט זעלבשטענדיג. קיין ברענשטאף נעטיג, קיינע ווארטונג, דאהער גאראנטירט קאסטענלאז אונד דויערנד אים געברויך. פאלשטענדיג גערוכלאז אונד אונגעפעהרליך. צאהלרייכע אנערקעננונגסשרייבען.
„מאנדליכט" מאדעלל M. I. II. III.
פרייזע: קראנען: 3·60. 4·80. 7·— 11·—
פראנקא אונד אינקל׳זיווע פערפאקונג געגען פאראייגזענדונג אדער נאכנאהמע דעם בעטראגעס.

Mondlichtwerk A. Seib jun. Warnsdorf 53/337 Böhmen.

MODELL II.

Sensationelle Neuheit!
Bereits über die Ganze Welt verbreitet!
Enorm billig!

MONDLICHT ein Wunder der Chemie in jedem Hause!

Sinnreich konstruirter Apparat. Leucht unbedingt selbständig. Kein Brennstoff nötig, keine Wartung, daher garantirt kostenlos und daurend im Gebrauch. Vollständig geruchlos und ungefährlich. Zahlreiche Anerkennungsschreiben.

Mondlicht Modell M. I. II. III.
Preise: Kronen 3.60, 4.80, 7.—, 11.—

Franko und inklusive Verpakung gegen Voreinsendung oder Nachnahme des Betrages.

Mondlichtwerk A. Seib jun.
Warnsdorf 53/337 Böhmen.

העברעאישער פערנאונטערריכט.

דורך מיינע 32 קינסטפאלע העברעאישע אונטערריכטס־בריעפע וועלכע איינען גרויסען טהייל דער העברעאישען ליטעראטור אין פראזא און פאעזיע אונד די גאנצע גראמאטיק אין פערשיעדענען איבונגען ענטהאלטען קאן יעדערמאן דיא העברעאישע שפראכע אין קורצער צייט לייכט אונד גרינדליך אין ווארט אונד שריפט ערלערנען. האבע הונדערטער דאנקזאגונגען פאן שילערן.
פראספעקטע גראטיס. פראבענומער 1 קראנע אין מארקען, אויך אויסלענדישע

S. Walkowski, Krakau, Miodowa 16

Lecznica chirurgiczna Zakład Roentgenowski
Dr. Artura Frommera

Godziny ord. 9—11 przedpoł. 3—5 popoł.
Kraków, Tomasza 18. Róg ul. Floryańskiej
Telefon Nr. 81.

Graetz

Gesch. d. Juden 13 Bde
Meyer's u. Brockhaus Konvers Lexika 1908,
Brehm's Tierleben,
Kaufm. Bibliothek,
Spamers ill. Weltgesch.
Fremdworterbucher,
Worterbuecher in allen Sprachen,
Literaturgeschichte,
Samtl. Klassiker,
Handels- u. Sprach-Wissenschaften etc.
Alles in neuester Auflage u. in Prachtbänden gebunden
liefert gegen Monatsraten v. K. 3 aufwarts
A. Weissmann,
Podgórze (Galiz.)

Kaufm. Fern-Unterricht!

בוכפיהרונג (אללע סיסטעמע) האנדעלסקארעספאנדענץ, דייטשע או. פאלנישע שפראכלעהרע, קויפם. רעכנען, האנדעלס או. וועכסעלרעכט, ווארענקונדע, געאגראפיע, שענשרייבען, עספעראנטא - וועלטשפראכע, וועלט־געשיכטע, [illegible] סטענאגראפיע (אללע סיסטעמע) א. ז. וו. קאנן יעדערמאן אהנע בעזאנדערע פארקענטניססע אים בריעפליכען וועגע אונד און קורצער צייט גרינדליך ערלערנען. — ביי גלייכצייטיגער טיילנאהמע אן 4 לעהרפעכערן,

Stenographie gratis

האנאראר מעסיג, — ערפאלג גאראנטירט!
Gründl. briefl. Ausbildung zum tüchtigen Kaufmann
אנפראגען נור געגען רעטורקארטע, פראספעקטע א 15 העלער פראבעבריעפע K. 1.50 פראנקא.

Erstes commercielles Unterrichts-Institut.
Abteilung für briefl. Unterricht
A WEISSMANN, Podgórze-Krakau 37.

אין 8 פפערדיגער

גאז-מאטאר

(סיסטעם לאנגען עט וואלף) אין גוטעם צושטאנדע זאפארט בילינ צו פערקויפען, אויסקונפט אין דער רעדאקציאן דיזעס בלאטעס.

Wiedeński Bank Związkowy

FILIA W KRAKOWIE — Rynek Główny, Linia A-B 44.

Kapitał akcyjny 130 milionów koron. Fundusze rezerwowe 39 milionów koron.

Przyjmuje **wkładki** w rachunku bieżącym i na **książeczki wkładkowe**. — Podatek rentowy opłaca bank z własnych funduszów. Kupno i sprzedaż papierów wartościowych, walut i dewiz. Udziela pożyczek wekslowych i na zastaw papierów. Przyjmuje walory w przechowanie. Wypłaca kupony i wylosowane efekta. Przyjmuje wszelkie zlecenia giełdowe. Udziela ustnych i pisemnych wskazówek w tym kierunku.

Odznaczona na Wystawie Jubileuszowej we Lwowie w październiku 1908.

najwyższem odznaczeniem **Grand Prix**

Pierwszy krajowy, hurtowny i częściowy

Skład Gramofonów

Józefa Wekslera

we Lwowie	w Krakowie
Sykstuska 2	Grodzka 71
Telefon 2038/II	obok Wawelu

Jeneralne zastępstwo
Towarzystwa Akc. Gramofonów z marką »PISZĄCY ANIOŁEK«

poleca swoje stanowczo bez szmeru najlepiej grające Gramofony, oraz płyty z marką »Piszący Aniołek«, uznane przez pierwszorzędnych znawców za najlepsze i najtrwalsze.

20.000 płyt polskich, ruskich i żydowskich zawsze na składzie. **20.000**

KORZYSTNA WYMIANA PŁYT

Części składowe i warsztaty reparacyjne na miejscu

Gramofon koncertowy z 10 płytami 60 K

Przeróbka lub zamiana Pathefonów na gramofony, oraz wielki wybór Pathéfonów i płyt.

Cenniki darmo i opłatnie.

Zjednoczone austryackie akcyjne towarzystwo żeglugi parowej

„Austro-Americana“

Regularna i bezpośrednia komunikacya z Austryi do Ameryki, Kanady i t. d.

Rozkład jazdy.		Ceny jazdy z Krakowa: I. klasy	II. klasy	III. klasy
a) z Tryestu do Now. Yorku:				
Argentyna	24 kwietnia	k 431·40	k 330·10	k 208·80
Alice	8 maja	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Laura	15 maja	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Oceania	22 maja	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Martha Washington	29 maja	» 431·40	» 355·10	» 223·80
Argentyna	[illegible] czerwca	» 431·40	» 330·10	» [illegible]
Alice	26 czerwca	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Laura	3 lipca	» 431·40	» 330·10	» 208·80
Oceania	10 lipca	» 431·40	» 33 ·10	» 208·80

Dla pasażerów jadących przez Nowy-York do Kanady obniżają się powyższe ceny o K. 20 —

Ceny zawierają już amerykański podatek.

b) z Tryestu do Argentyny przez Rio de Janeiro:				
Zofia Hohenburg	19 maja	k 881·40	k 655·50	k 138·80
Franceska	30 czerwca	» 881·40	» 655·50	» 138·80
Zofia Hohenburg	4 sierpnia	» 881·40	» 655·50	» 138·80
Cena międzypokładowa Kraków — Rio de Janeiro				» 138·80

Zmiany zastrzega się.

Jeneralna Ajencya dla Galicyi i Bukowiny i sprzedaż kart okręgowych

Goldlust i Spółka

Kraków, ul. Lubicz l. 7.

naprzeciw dworca kolejowego

Lwów, ul. Na Błonie l. 2. — oraz wszystkie prowincyonalne ajencye

Biuro spedycyjno-komisowe. Zastępstwo Austryackiego i p. »Lloydu«.

טירקען־לאָזע פאָם יאָהרע 1870.

6 ציהונגען יעהרליך.

הויפטטרעפֿער: 600,000 — 300,000 — 60,000 — 25,000 — 20,000 — 10,000

אונד פיעלע אנדערע גרעסערע געווינסטע.

נעכסטע ציהונג שוין אם 1 יוני מיט הויפטטרעפֿער פאָן פ־אנקס 400,000

עמפפיעהלט נעגען מאָנאַטסראַטען פאָן קראָנען 6, 7, 8, 10

Karl Gottlieb, Bank & Wechselhaus, Krakau, Ringplatz 17.

נאך ערפאלג דער ערשטען ראטע ואפארטיגעס שפיעלרעכט. דירעקטע פערבינדונג מיט דען פארטייען (אהנע אגענטען) דאהער ביליגער אלס איבעראל.

ואמער סעזאן **מאריענבאד.** 1909

שטרענג ארטהאדאקס כשר האבעלענאנטעס

I. ווינער קאפע־רעסטוראנט

אין מאריענבאד (הויז צוקונפט).

אם 1 מאי 1909 ערעפֿנעטען וויר אין מאריענבאד פערדינאנדשטראססע אויף שטרענג ריטועלער כאוז דאס I. ווינער קאפע־רעסטוראנט.

דיא כשר אבליגענהייטען אונטערשטעהען אויסשליעסליך דער פערזענליכען לייטונג דעס רענאמירטען ארטהאדאקס כשר רעסטאוראטערס הערין יאקאב פינקאס. וויען, II. ליליענברוננגאססע 9.

Pinkas & Herlinger.

רעקאָמענצען איבער הערין יאקאב פינקאס ערטהיילט

הגאון מו"ה ישעיה פירסט נ"י רב דעדת ישראל שיפ שוהל וויען, הר' מו"ה עקיבא שרייבער אבד"ק פרעססבורג והרה"ג מו"ה שמחה בענט־עהרענפעלד אבד"ק מאטערס־דארף.

וועהרענד דער סעזאן מענין אים הויז.

„Muzyka“

Podgórze, Rynek

Gmach Magistratu

Fabryczny skład orkiestryonów, gramofonów i pathefonów, oraz płyt najnowszych zdjęć, po cenach konkurencyjnych także na dogodne spłaty miesięczne.

Katalogi gratis i franko.

Wysyła na prowincyę uskutecznia się odwrotną pocztą.

Wydawca: M. Fischer. — Odpowiedzialny redaktor: J. Kreppel. — Drukarnia Józefa Fischera w Krakowie.